
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Serra Vilella, Alba; Rovira-Esteva, Sara, tut. La traducció de llibres japonesos a Espanya : revisió bibliogràfica de textos i paratextos (1930-2005). 2011.

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/81321>

under the terms of the license

MÀSTER OFICIAL
TRADUCCIÓ, INTERPRETACIÓ I ESTUDIS INTERCULTURALS

ESPECIALITAT
RECERCA EN ÀSIA ORIENTAL CONTEMPORÀNIA

TUTORA
DRA. SARA ROVIRA-ESTEVA

LA TRADUCCIÓ DE LLIBRES JAPONESOS A ESPANYA
REVISIÓ BIBLIOGRÀFICA DE TEXTOS I PARATEXTOS (1930-2005)

TREBALL D'INVESTIGACIÓ D'

ALBA SERRA VILELLA

BARCELONA, JULIOL DE 2011

Universitat Autònoma de Barcelona

SUMARI

1	INTRODUCCIÓ.....	3
1.1	Objectius i hipòtesis.....	4
1.2	Delimitació de l'objecte d'estudi.....	6
1.3	Antecedents i justificació del tema.....	9
1.4	Abreviatures i d'altres convencions socials.....	11
2	METODOLOGIA.....	14
2.1	Elaboració del corpus.....	14
2.2	Dificultats metodològiques.....	23
3	RESULTATS.....	27
3.1	Resultats generals.....	27
3.2	Traducció indirecta.....	35
	a) Traduccions molt indirectes.....	37
	b) Pseudotraduccions i pseudònims.....	38
4	CONCLUSIONS I PERSPECTIVES FUTURES.....	43
5	REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES.....	46
6	APÈNDIX: CORPUS.....	48

1 INTRODUCCIÓ

La traducció és una eina imprescindible per a la comunicació entre països i cultures i com a tal, té un paper important en la creació de la imatge de l'Altre. Tenint en compte la distància, tant geogràfica com lingüística i cultural, que hi ha entre Japó i Espanya, es pot dir que la traducció ha estat una peça clau per a les relacions i el coneixement mutu d'aquests dos països. Actualment hi ha molts canals de comunicació gràcies a les tecnologies, però els llibres han estat i continuen sent una part important de la informació que es transmet i de les fonts que nodreixen les concepcions col·lectives sobre les altres cultures. Per aquest motiu hem decidit estudiar la traducció com a factor decisiu en la creació de la imatge de l'Altre.

El valor principal d'aquesta tesina consisteix en un corpus de literatura japonesa traduïda a Espanya (al castellà i les altres llengües oficials) i un anàlisi de les dades recopilades. Hem utilitzat el terme "literatura" en un sentit ampli que no es limita a l'àmbit artístic sinó que incloem també els gèneres d'assaig i tècnico-científics. El corpus es pot consultar a l'apèndix d'aquest treball, on incloem les entrades en forma de referències bibliogràfiques, classificades per matèries, i també en format electrònic en un arxiu Excel al CD que acompanya aquesta tesina.

L'objectiu d'aquesta investigació és establir les bases per analitzar des d'una perspectiva àmplia el paper de la traducció en la construcció de la imatge de l'Altre japonès, i per tant en aquest primer estadi de la recerca l'anàlisi de les dades és principalment quantitatiu. Aquest corpus servirà com a punt de partida per a un futur projecte de tesi doctoral que analitzarà en profunditat i de forma qualitativa el paper dels elements paratextuals (notes al peu, introduccions, etc.) en la creació de la imatge de l'Altre japonès.

1.1 Objectius i hipòtesis

L'objectiu de la nostra recerca és, en primer lloc, crear un corpus actualitzat amb dades sobre paratextos i, en segon lloc, analitzar el paper de la traducció en la creació de la imatge de l'Altre japonès a Espanya a través de l'elecció de textos per a traduir. En tot el procés de la traducció cal prendre decisions que poden marcar ideològicament el text traduït, la qual cosa implica que una traducció mai no pot ser neutra, com explica Hurtado (2001) ja que pel simple fet d'existir en una cultura diferent a la del text original la reacció del públic serà diferent. La primera decisió que marcarà la imatge de l'Altre en la cultura receptora és la selecció dels textos. El que ens interessa no són els motius concrets de cada selecció, sinó el fet que hi hagi uns criteris de selecció que marquin tendències. Aquests criteris es basen en diferents elements, un dels quals és evidentment econòmic, ja que les empreses editorials publiquen llibres que consideren que els aportaran beneficis econòmics, però també hi ha factors culturals, com per exemple relacions de dominació heretades del colonialisme, tal com assenyalen Carbonell (1997) i Said (1978). Així doncs, podem suposar que en la selecció de les obres per traduir s'observarà un predomini de la temàtica "exòtica" (samurais, geishes, etc... en el cas de Japó) que reforça la imatge estereotipada de l'Altre japonès com a llunyà, sovint contradictori i incompreensible, com a figura mística o com a figura salvatge i primitiva. Per això tenim l'objectiu de comprovar si realment hi ha una selecció temàtica molt marcada o al contrari, hi ha força varietat.

Per altra banda, el fet d'optar per una traducció directa o indirecta és un indicador tant del valor atorgat a la traducció en si com de l'Altre traduït. La concepció de la traducció ha anat variant amb el temps, però hi ha alguns prejudicis que perduren encara avui en dia. Tant des del punt de vista de les teories de l'equivalència del significat, en què el text traduït ha d'assemblar-se al màxim a l'original, com en les teories de l'Escola de la

Manipulació, en què ha d'ocupar un lloc en una cultura de recepció deixant de banda la seva posició en la cultura original, el traductor pot ser jutjat popularment com a "traïdor", ja sigui per la impossibilitat de traslladar tots els matisos de l'original a la traducció, ja sigui per "manipular" l'original per adaptar-lo a la cultura meta. Per altra banda, hi ha les teories de la traducció cultural i la traducció postcolonial, en què la traducció es presenta com a pont entre cultures a través de la transformació conscient per part del traductor del text original en un híbrid que permeti la comunicació intercultural. Tenint en compte els principis bàsics d'aquestes teories, la traducció indirecta no sembla que representi un problema en el cas de les teories de l'Escola de la Manipulació, ja que el més important és que el text s'ajusti a la cultura de recepció, però des de qualsevol de les altres perspectives la traducció indirecta adquireix en certa manera unes connotacions negatives. Des de l'òptica de les teories de l'equivalència, que idealitzen l'original i releguen la traducció a la posició de còpia imperfecta, el fet de basar-se no en l'original sinó en el que ja es considera una "còpia imperfecta", portarà evidentment a una pèrdua de qualitat de la traducció final, ja que s'allunyarà de l'original. En el cas de les teories culturals, el fet que la traducció constitueixi el pont per a la comunicació entre les diferents cultures ens remetrà a la idea que la comunicació directa, evitant intermediaris, serà per lògica la més adequada, sense interferències d'una cultura medidora que no té motius aparents per estar implicada en aquest procés comunicatiu.

Si sumem les connotacions negatives que té la traducció indirecta amb el fet que mica en mica es va superant el que es considerava com a principal obstacle per a la traducció directa, és a dir, la falta de traductors que dominessin el japonès, podem suposar que el valor social de la traducció directa va guanyant terreny en l'actualitat.

A més també volem comparar la pràctica de la traducció directa en els gèneres literaris i en altres tipus de textos. Tenint en compte que els textos literaris (artístics)

gaudeixen d'un gran prestigi, podem suposar que en general es valorarà més la figura del traductor i el fet de traduir directament de la llengua original. Amb aquesta investigació volem confirmar si aquesta tendència és real i quantificar en quina mesura.

En resum, els nostres objectius són contrastar les dades obtingudes en la creació del corpus amb les següents hipòtesis de partida:

- 1 Actualment a Espanya es tradueix més directament del japonès que fa vint anys, és a dir, hi ha una tendència a optar més per la traducció directa.
- 2 En els gèneres artístic-literaris es dóna més importància al fet de traduir directament de l'original que en altres tipus de llibres.
- 3 Es tradueixen moltes obres de temàtica "exòtica" o prototípicament japonesa (per exemple arts marcial), la qual cosa està influida per, i alhora influeix, en la imatge de l'Altre japonès a Espanya.
- 4 Els paratextos ens poden aportar informació sobre les motivacions de la traducció (selecció i mètode traductor emprat) així com el procés traductor.

1.2 Delimitació de l'objecte d'estudi

Amb aquest projecte hem creat un corpus que servirà per a confirmar i desestimar hipòtesis de partida i per a una posterior investigació de doctorat, i n'hem analitzat de forma quantitativa dos factors principals: la traducció directa (o indirecta) i els temes traduïts. Per tant, l'elaboració del corpus respon a les necessitats de la nostra recerca futura. Un cop creada la base de dades, ens hem limitat a analitzar les hipòtesis plantejades inicialment, tot i que les dades recollides ofereixen moltes altres possibilitats d'anàlisi, algunes de les quals seran explorades en la recerca posterior, i altres podran servir d'inspiració per a altres investigadors.

El nostre corpus està format per traduccions, directes i indirectes, de literatura

japonesa, entenent la paraula literatura en un sentit ampli que no es limita als gèneres artístics. Hem treballat amb llibres publicats a Espanya en qualsevol de les llengües oficials, però no hem inclòs articles de revistes o altres publicacions parcials ni llibres en castellà que hagin estat publicats en altres països.

Una de les fonts que hem utilitzat per a la creació del corpus ha estat l'Index Translationum (base de dades de traduccions creada per la UNESCO), però aquesta base de dades inclou com a traduccions de japonès obres d'autors japonesos que no han estat escrites originalment en japonès (encara que pocs, hi ha alguns casos de llibres escrits originalment en anglès o alemany). En el nostre projecte hem decidit no incloure les publicacions que no responguin al criteri de "traduccions directes o indirectes del japonès". En el cas de les traduccions indirectes (per exemple: japonès > anglès > castellà) la distància amb el japonès i la cultura japonesa augmenta respecte a una traducció directa, però si ni tan sols existeix un original japonès, no creiem que pel simple fet que l'autor sigui japonès es pugui considerar una traducció del japonès.

Tenint en compte que dues de les tres hipòtesis que hem plantejat per aquest treball tenen relació amb el fet que la traducció sigui directa del japonès o indirecta, en el cas de les obres escrites per japonesos originalment en anglès, per exemple, es tractaria de traduccions directes, però no del japonès. Per tant, hem exclòs aquestes obres, considerant també les qüestions de contingut següents.

És evident que aquestes obres escrites per japonesos en llengua estrangera han contribuït notablement a la formació de la imatge de l'altre japonès a occident en general i a Espanya en concret. Els dos exemples més coneguts són el *Llibre del te* (Okakura, 1978), i el *Bushido* (Nitobe, 1989), ambdós traduïts posteriorment al japonès. Tot i això, creiem que tenen una naturalesa diferent pel que fa al contingut, ja que les obres escrites originalment en anglès, per exemple, han estat creades pensant en un receptor estranger

(occidental en general), mentre que les segones han estat creades per a un públic japonès. Tant les obres escrites originalment en altres llengües com les que són traduccions d'un original japonès són un element d'aproximació a la cultura japonesa, però l'enfocament és diferent: les primeres suposen una aproximació motivada des de Japó, mentre que en el segon cas és una aproximació motivada des de la cultura meta.

Pel que fa a gèneres, hem inclòs tots els gèneres tant literaris com científics o divulgatius, ja que per una banda contribueixen en la formació de la imatge de Japó, i per altra banda, un dels nostres objectius de recerca és determinar quins temes es seleccionen per a traduir. L'únic tipus de llibres que hem exclòs són els còmics, ja que el volum de traduccions d'aquest tipus és molt gran i creiem que requeriria una recerca exclusiva en aquest camp, que podria constituir una tesi en sí mateix. Tot i que hem decidit excloure-ho d'aquesta tesina, el manga també és un element important en l'aproximació, sobretot dels joves, a la cultura japonesa, per això no deixem de banda la possibilitat d'incloure aquest gènere en una posterior investigació de major abast.

Pel que fa a la delimitació temporal, el propòsit inicial era situar el límit últim del corpus en el moment present, però finalment la creació del corpus ha requerit més temps del previst, en part a causa de les diverses dificultats amb què ens hem trobat, explicades amb detall a l'apartat corresponent, i hem hagut de situar el límit en l'any 2005. Tot i això, com que preveiem continuar aquesta recerca en una tesi doctoral, aquest projecte en serà el punt de partida i ens proposem abarcar fins a la data present. La delimitació temporal, doncs, va des de les primeres traduccions publicades de què tenim constància, del 1930, fins a l'any 2005. Aquest límit últim es deu al fet que hem basat la recerca bibliogràfica en la base de dades Index Translationum, tal com expliquem amb més detall a l'apartat de metodologia, on amb data de la nostra última consulta (07/07/2011) constava que la darrera actualització es va realitzar l'any 2005.

1.3 Antecedents i justificació del tema

Existeixen alguns antecedents en la recerca sobre la traducció del japonès al castellà o català, tot i que tant els objectius com l'àmbit d'estudi d'aquests treballs no coincideixen plenament amb els del nostre projecte. A continuació, comentarem en què coincideixen i es diferencien i què han estat útils, com també quines mancances tenen en relació als nostres objectius i necessitats.

A) Laura Cores (1999) *La literatura japonesa y su traducción en España: una panorámica*.

Es tracta d'una memòria de fi de carrera que consta de dues parts principals: una panoràmica de la literatura japonesa des dels orígens fins a l'actualitat i les fitxes que són un recull exhaustiu dins de la delimitació espacial d'Espanya, de gèneres literaris i publicacions monogràfiques (exclou revistes, etc). Tot i que és una llista exhaustiva fins al 1997, per tant hi ha un decalatge de catorze anys. En algunes fitxes es detalla que hi ha pròleg o notes, però no de forma sistemàtica. Inclou un CD-ROM amb la base de dades Access que inclou les fitxes, que també han servit de punt de partida. Cores divideix cada fitxa en els següents camps: autor, títol original, gènere, període/any original, traductor, títol traduït, editorial, col·lecció i any de la traducció; llengua font de la traducció i altres.

B) Jordi Mas (1997) *La Influència de la literatura japonesa en la literatura catalana: recull de textos*.

Es tracta d'una tesi doctoral que analitza les obres literàries japoneses traduïdes al català, textos en català sobre la literatura nipona i literatura escrita en català d'influència japonesa. Les fitxes inclouen un comentari sobre aspectes rellevants pel que fa a la influència de la literatura japonesa i també si es tracta de traduccions directes o indirectes, si inclouen notes a peu de pàgina, etc. Només recull els gèneres literaris pròpiament dits i en

llengua catalana, per tant treballa amb detall un àmbit molt restringit, que no inclou publicacions en castellà ni obres d'altres gèneres.

C) Alfonso Falero (2000) “Listado de obras sobre Japón en castellano (selección)”.

Es tracta d'un llistat (inèdit)¹ de llibres traduïts del japonès i llibres sobre Japó. No es limita als gèneres literaris, però tal com indica el títol és una selecció i no un llistat exhaustiu. Inclou obres escrites per japonesos en llengües diferents del japonès. Cada entrada inclou només la informació bàsica que sol contenir una referència bibliogràfica (de la traducció) i l'any de publicació de l'original.

D) Albert Nolla (2007) *Literatura japonesa moderna (II): del 1912 als nostres dies*.

Es tracta d'un material per a una assignatura de la UOC. El cos del treball és un text amb finalitats pedagògiques per introduir els estudiants a la literatura japonesa moderna, per tant no inclou literatura japonesa escrita anteriorment al 1912 ni altres gèneres. Al final hi ha un llistat de traduccions al castellà i català, que inclou només la informació bàsica d'una referència bibliogràfica (de la traducció) i el nom del traductor. Inclou també referències a algunes traduccions a l'anglès.

En resum, el treball de Cores és el més complet de tots els esmentats, ja que té un caràcter més exhaustiu pel que fa als gèneres literaris, tot i que també hem trobat alguna obra que no hi consta. Cap dels treballs no encaixa amb la delimitació prevista per al meu estudi, ja que Mas inclou només traduccions al català, Cores només publicats fins al 1997 i només gèneres literaris, Falero no és exhaustiu i Nolla només inclou literatura moderna i contemporània. Per tant, vam decidir crear una base de dades pròpia adequada als objectius

---

¹ Alfonso Falero ens l'ha facilitat a través de correu electrònic (18-3-2011).

de la nostra recerca, i afegir-hi informació més detallada a cada entrada, com també ampliar l'abast de la recerca en relació amb els gèneres. Tots aquests treballs, però, han servit com a orientació i punt de partida per a la creació de la base de dades.

A part de suposar una actualització i una ampliació a d'altres gèneres, la novetat del nostre estudi és el tractament del tema, ja que tots aquests corpus (exceptuant el de Falero) estan emmarcats en els estudis literaris, és a dir, han estat creats amb l'objectiu d'estudiar la literatura, i la traducció s'hi incorpora com a mitjà d'aproximació a la literatura japonesa i, en canvi, la meua aportació consisteix en un enfocament des de la perspectiva de la sociologia i història de la traducció, és a dir l'objecte d'estudi és la traducció i les seves implicacions en la creació de la imatge de l'Altre, a més a més des d'una perspectiva diacrònica.

Finalment, hem decidit recollir informació sobre els paratextos que acompanyen les traduccions perquè creiem que poden aportar informació sobre les motivacions de la traducció (selecció i mètode traductor emprat) així com el procés traductor.

1.4 Abreviatures i d'altres convencions socials

Tant en la base de dades en formar excel·lent com en aquest treball hem utilitzat les següents abreviatures per fer referència a les fonts utilitzades:

- CCUC: Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya.
- ISBN: International Standard Book Number. En aquest treball sempre utilitzem aquestes sigles per fer referència a Base de dades de l'agència espanyola de l'ISBN.

En el corpus que incloem a l'apèndix del present treball, les llengües de partida i

de publicació estan abreviades de la següent manera:

- ALE: alemany
- CAT: català
- ENG: anglès
- ESP: castellà
- FRA: francès
- GAL: gallec
- ITA: italià
- JAP: japonès

Pel que fa a la transcripció de noms japonesos i títols originals, hem utilitzat el sistema de romanització Hepburn. També teníem la intenció d'incloure tots els noms dels autors i títols originals en caràcters japonesos, però la limitació temporal d'aquest treball no ens ho ha permès i només hem recollit aquesta informació en alguns casos, però no de forma exhaustiva. Tot i això, tenim previst incorporar-ho en un treball futur, perquè en molts casos un mateix so pot correspondre a diferents kanjis, i depenent dels caràcters pot fer referència a dues persones diferents. Si el nom apareix també en caràcters japonesos, qualsevol persona que consulti la base de dades podrà identificar l'autor de forma unívoca.

Pel que fa a la presentació dels noms i cognoms d'autors i traductors, hem decidit seguir dues pautes diferents. En els noms japonesos hem optat per col·locar el cognom en primer lloc, seguit del nom propi, sense separar-los amb una coma, ja que aquesta és la forma de presentació dels noms més habitual al Japó. En els casos en què s'inclouen els caràcters japonesos, estan separats de la transcripció amb uns parèntesis. En els casos en què l'autor també era conegut amb altres noms o sobrenoms, els hem inclòs entre parèntesi. En els noms occidentals, a la columna de traductors, hem utilitzat l'ordre habitual en el

nostre context acadèmic, és a dir, primer el nom propi i després els cognoms. En el cas de noms compostos, com per exemple Josep Maria, hem optat per abreujar el segon nom (Josep M.) perquè no fos tan llarg per crear referències bibliogràfiques, incloses en l'annex d'aquest treball. Quan una obra tenia més d'un autor o traductor, els hem separat amb punt i coma.

2 METODOLOGIA

2.1 Elaboració del corpus

Com hem explicat en l'apartat anterior, els corpus existents no responien a les necessitats concretes de la nostra recerca, per tant vam decidir crear-ne un que s'ajustés als objectius d'aquest projecte, per a analitzar-ne les dades de forma principalment quantitativa en un primer estadi de la recerca coincident amb aquesta tesina.

Per a l'elaboració del corpus ens hem basat d'una banda en els antecedents descrits anteriorment, i per altra banda en les bases de dades a les quals es pot accedir a través d'internet. Concretament, hem utilitzat tres bases de dades, la de l'ISBN, el CCUC i l'Index Translationum. A continuació, expliquem els avantatges i inconvenients que hi hem trobat, la qual cosa ha condicionat en part el procediment de recerca.

- ISBN:

Segons indica la pàgina inicial, les dades han estat proporcionades per l'editor en el moment de registrar el llibre, per tant podem suposar que la possibilitat d'error és baixa, tot i que també n'hi hem trobat, com comentarem posteriorment. Té l'avantatge que sol incloure tota la informació referent a la publicació a Espanya, fins i tot la col·lecció, que sovint no apareix en altres catàlegs, i a més representa una base de dades exhaustiva dels llibres publicats a Espanya. Com a inconvenient, ens hem trobat que no es pot buscar per llengua original. En realitat, el catàleg permet buscar per "llengua de publicació" i per "llengua de traducció", però aquest últim concepte és problemàtic en el cas de les traduccions indirectes, com n'hi ha moltes en el cas de la literatura japonesa, ja que podria fer referència tant a la llengua en què l'autor ha escrit l'obra original com a la llengua a partir de la qual s'ha traduït. Mitjançant la consulta a la base de dades hem observat que

segurament es refereix a la llengua de partida, la qual cosa ens aporta una informació útil, però alhora evidencia que no hi ha cap opció que permeti discriminar la llengua original de la llengua de partida. A més, sembla que hi ha certa confusió entorn al concepte de “llengua de traducció”, ja que hem trobat alguns casos com el següent:

Título: Diario de un muchacho Autor/es: Kawabata, Yasunari Sabrido, Ángel ; tr. Lengua/s de traducció: <u>Japonés</u> Edición: 1. ed. Fecha Impresión: 03/1974 Publicación: Plaza & Janés Editores, S.A.	Título: Diario de un muchacho Autor/es: Kawabata, Yasunari Sabrido, Ángel ; tr. Lengua/s de traducció: <u>Alemán</u> Edición: 2. ed. Fecha Impresión: 09/1976 Publicación: Plaza & Janés Editores, S.A.
--	---

Com podem veure (subratllat), no és coherent que d'un mateix títol, de la mateixa editorial i el mateix traductor, se n'hagin realitzat dues traduccions diferents, una directament del japonès i l'altra a través de l'alemany, i encara menys en aquest ordre cronològic, ja que si fos al contrari encara podria respondre a un desig de millorar la traducció realitzant-la a partir de la llengua original. Això posa de manifest que segurament no hi ha coherència en les dades facilitades pels editors. Tot i així, entenent que la causa de l'error deu ser el fet que l'autor tingui un nom japonès, hem decidit confiar en la informació d'aquesta base de dades en general, sobretot en els casos de traduccions indirectes. És a dir, si apareix l'alemany com a llengua de traducció, s'ha de suposar que aquesta informació es basa en el procés de traducció. En canvi, si apareix el japonès com a llengua de traducció, això podria ser degut simplement al fet que l'autor és japonès. Per tant, en els casos que l'ISBN indica que s'ha traduït del japonès hem intentat contrastar la informació i confirmar-ho amb alguna altra font.

- CCUC:

Tot i que no hem trobat aquesta informació especificada a la pàgina web, podem suposar que les entrades són creades pel personal de les biblioteques. Algunes són força

detallades, i és l'única d'aquestes tres bases de dades que inclou informació sobre paratextos (per exemple, nom de l'autor del pròleg). Ens hem posat en contacte amb el responsable de catalogació de la UAB, Francisco Silva, a través de correu electrònic, i ens ha explicat que, pel que fa a les catalogacions noves, tots els centres del CCUC segueixen les mateixes normes (ISBD per a la descripció bibliogràfica i les AARC2 per als punts d'accés). Segons ens ha explicat, aquestes normes internacionals diuen que és prioritària la informació de portada i que si es decideix fer constar altres tipus d'informació que no surti a la portada ha d'anar entre claudàtors. Així doncs, sembla que se segueix un criteri uniforme, però tenint en compte que se'ns indica "pel que fa a les catalogacions noves", pot ser que els llibres catalogats fa temps segueixin criteris diferents.

Un altre avantatge és la possibilitat d'accedir a les obres, ja sigui perquè són a biblioteca de la Universitat Autònoma o bé a través del préstec interbibliotecari. Com a inconvenients, trobem que no es pot buscar per llengua original i a més no és un catàleg exhaustiu dels llibres publicats a Espanya.

- Index Translationum

És en principi una base de dades exhaustiva, tot i que l'última actualització és del 2005. Segons s'indica a la pàgina web, s'hi processa la informació rebuda dels centres bibliogràfics de cada país. En el cas de les traduccions fetes a Espanya, segons s'indicava a l'apartat corresponent de la pàgina web en l'última data de consulta (7-7-2011), les publicacions entre el 2006 i 2010 estan en procés d'introducció a la base de dades. Tot i que tenim constància que recentment s'han inclòs actualitzacions, aquestes dades serviran per a l'elaboració de la tesi. El principal avantatge d'aquesta base de dades és que permet buscar per llengua original i llengua de publicació, però l'inconvenient és que a l'entrada no es mostra de forma gaire clara si es tracta d'una traducció directa o indirecta, la qual cosa denota una poca rellevància del paràmetre per agents implicats. En principi, si es

tracta d'una traducció indirecta, la llengua intermèdia apareix entre claudàtors, com es pot veure en l'exemple següent²:

105/799 Ōbayashi, Taryō: Ise e Izumo: los santuarios del sintoísmo [Spanish] / Ortiz, Lourdes; Sarasola, Daniel / Barcelona: Orbis [Spain], 1985. 138 p. ill. [English] [Japanese]

Això no obstant, hem trobat força casos en què les altres bases de dades indicaven que es tractava d'una traducció indirecta i en aquesta no apareixia dita informació. Per altra banda, també hem trobat casos en què l'autor té un nom o un pseudònim japonès però la seva obra no ha estat escrita originalment en llengua japonesa, tot i que en l'Index Translationum apareixen en la cerca de traduccions amb el japonès com a llengua original, i en l'entrada no s'explicita aquest fet.

Per a crear aquest corpus ens hem basat en primer lloc en els treballs previs existents descrits a l'apartat d'antecedents, sobretot en el de Cores perquè és el més complet, i després hem passat a incloure-hi la informació de l'Index Translationum. Considerant les característiques de les diferents bases de dades, vam decidir començar per aquesta perquè permet cercar per llengua original, però com que les entrades no contenen informació gaire detallada i en alguns casos presenten ambigüitats o errors, abans d'introduir cada entrada a la nostra base de dades contrastàvem la informació amb les altres dues bases de dades. En els casos en què hi havia informacions contradictòries vam recórrer a altres fonts per cercar més informació i completar cada entrada. Aquestes fonts han estat:

- Posar-se en contacte amb el traductor, a través del correu electrònic.
- Consulta de paratextos que acompanyen el llibre, ja sigui accedint físicament al llibre, ja sigui a través de paratextos escanejats trobats a internet.

---

² A la pàgina web cada camp es diferencia amb un color de lletra diferent.

- Consulta d'altres paratextos trobats a internet, com ressenyes escrites en pàgines web o blogs de literatura, pàgines web dels editors, etc.
- Altres informacions trobades a internet, com per exemple biografies dels autors o dels traductors.

Com a eina per crear el corpus vam optar pel programa Excel, perquè és senzill d'utilitzar i les opcions que té s'ajusten a les necessitats d'aquesta recerca. Per a aquest treball destacaria l'opció dels filtres, que permeten ordenar o seleccionar la informació prenent com a referència qualsevol de les columnes, la qual cosa es molt útil per gestionar la base i fer-hi cerques. L'únic inconvenient que hi hem trobat és que en el cas d'obres en què hi ha, per exemple, més d'un traductor, com que s'han d'introduir els dos noms en la mateixa casella, i per tant el nom del segon traductor i següents no apareixen en primer lloc i la ordenació alfabètica només té en compte les primeres lletres de la casella. Per això de cara a la tesi, que serà una continuació i aprofundiment d'aquesta recerca, hem pensat d'investigar les opcions que ofereixen d'altres programes.

També vam triar Excel per la facilitat d'exportar i processar les dades, ja sigui a un document de text o bé a un altre programa com podria ser Acces.

Tenint en compte les necessitats d'aquesta recerca, els camps que hem inclòs en la base de dades són els següents³:

- **Autor**, **títol** i **any** de l'original. L'autor és un camp obligatori, que en cas de no respondre a un nom propi s'ha etiquetat com a "anònim" o "varis", segons correspongués, però en canvi el títol original i l'any no eren informacions imprescindibles per als objectius d'aquesta etapa de la recerca (tesina), i per tant

---

³ Les paraules en negreta corresponen a l'encapçalament de cada camp en el document d'Excel

hem recollit aquesta informació, que pot ser útil per a la recerca futura, però només en els casos que la tinguéssim a l'abast sense haver de fer cap cerca complementària.

- **Matèria i gènere**, serveixen per classificar les publicacions, en el primer cas pel contingut, i en el segon per la forma. En cada entrada només hem omplert un d'aquests dos camps: en el cas de la literatura, en el sentit artístic, hem especificat el gènere literari (per exemple: novel·la, poesia, etc.), ja que és una informació rellevant per a nosaltres. En altres tipus de publicacions, sobre art o religió per exemple, hem utilitzat el camp matèria per classificar-les segons el contingut, que el títol sol reflectir.
- **Traductor**, un camp obligatori en la nostra recerca ja que se centra en el paper de la traducció.
- **Títol traduït, editorial** de la publicació a Espanya, nombre d'**edició, col·lecció, any de publicació i lloc de publicació**. A més de ser elements bàsics de la referència bibliogràfica, n'hi ha alguns com el títol i el nom de la col·lecció que poden donar informació sobre la presentació de l'obra i si hi ha un tractament orientalista. Per a diferents números d'edició hem creat entrades per separat, perquè els paratextos que acompanyen l'obra podrien variar en funció de les edicions. El camp de lloc de publicació ens servirà per a poder convertir de forma senzilla les entrades del corpus en referències bibliogràfiques.
- **Llengua meta, llengua de traducció i font d'informació de la llengua de traducció**. La llengua meta és en la majoria dels casos el castellà, però com que també hem inclòs les publicacions en català, basc i gallec, hem considerat convenient especificar-ho en un camp, ja que el títol sol reflectir de quina llengua es tracta, però pot ser ambigu en alguns casos. Per altra banda, tenir aquesta

informació en un camp independent permet fer cerques o extreure'n dades numèriques. El camp de llengua de traducció, o llengua de partida, fa referència a la versió que s'ha pres com a referència per fer la traducció publicada a Espanya, que pot ser el japonès o una altra llengua com a medidora. En general, hem especificat en quina font ens hem basat per determinar la llengua de traducció, en un camp per separat per qüestions tècniques. La llengua original en què s'ha creat l'obra és en tots el casos el japonès, ja que és una de les delimitacions fixades en la nostra investigació.

- **Paratextos:** com a informació rellevant per a la futura tesi, hem recollit la informació sobre paratextos sempre que apareixia al CCUC.
  - **notes (sí/no), autor i nombre de notes**
  - **introducció/pròleg, autor**
  - **altres paratextos:** quan hem trobat una ressenya del llibre a la pàgina web de l'editorial n'hem anotat l'enllaç, especialment en el cas de l'editorial Hiperión n'hem trobat força.
- **Altra informació:** quan a les bases de dades apareixia informació complementària que podria ser d'interès, l'hem recollit en aquest apartat. Per exemple, en alguns casos s'especifica que l'autor havia guanyat algun premi per aquella obra, com el Premi Nobel; això podria haver influït en la selecció d'aquesta obra per a la traducció.
- **Traducció reeditada:** aquest camp té una funció simplement tècnica, ja que permet contar el nombre de traduccions excloent les reedicions de les mateixes traduccions. També podria ser interessant quantificar les reedicions perquè això aportaria informació sobre el volum de literatura que es consumeix cada any, però com que per aquest treball no hem realitzat una cerca exhaustiva de les reedicions perquè no

era necessari per als nostres objectius, la informació sobre les reedicions inclosa en la nostra base de dades no és suficient per extreure'n dades estadístiques ni concloents. Per altra banda, com que les nostres hipòtesis són al voltant de la traducció, hem considerat que no seria adequat que les reedicions tinguessin el mateix pes que les traduccions noves en el còmput de traduccions directes i indirectes de cada any.

L'elaboració d'aquest treball ha consistit en dues parts principalment. En primer lloc la creació del corpus, que serà la base d'una investigació futura sobre la relació entre els paratextos de la traducció i la imatge de l'Altre japonès. Per les restriccions de temps d'aquest treball d'iniciació a la recerca, no s'han pogut completar tots els camps, però hem procurat d'emplenar sempre els camps més rellevants per a l'anàlisi de les hipòtesis d'aquest treball, és a dir: autor, traductor, títol, any, matèria / gènere i llengua de traducció.

. En segon lloc, hem analitzat les dades recollides en el nostre corpus, que incloem en format d'arxiu Excel en el CD adjunt a aquesta tesina. Per la naturalesa de les dades disponibles recollides i de les hipòtesis plantejades, en aquest primer estadi l'anàlisi ha estat principalment de tipus quantitatiu.

En l'elaboració del corpus hem trobat algunes dificultats ja esmentades anteriorment, sobretot pel que fa a la llengua original de l'obra i la llengua de partida. Com que aquesta informació era imprescindible per a l'anàlisi de les nostres hipòtesis, hem intentat que fos al més acurada possible. Com que Index Translationum sembla que inclou sistemàticament com a traduccions del japonès obres que tenen un autor de nom japonès, hem tingut especial consideració per aquesta qüestió. Quan la informació no concordava en les diferents bases de dades, hem utilitzat internet per esbrinar quina informació era la correcta. Algunes de les pàgines web utilitzades han estat llibreries en línia com Amazon, tant en anglès com en japonès, ja que sol incloure informació sobre l'autor i el traductor.

En aquestes pàgines podíem comprovar si existia un original japonès, i en cas de no poder-lo identificar vam documentar-nos breument sobre la vida de l'autor, la qual cosa oferia una orientació sobre si podria dominar l'anglès (si havia viscut força temps a l'estranger) o, al contrari, no constava que hagués estat fora de Japó i per tant semblava poc probable que hagués escrit el llibre en llengua estrangera.

També era important per a aquest treball la matèria de l'obra. Per això hem decidit elaborar una classificació pròpia, basant-nos en el sistema del CCUC i de l'ISBN i en la classificació de l'Index Translationum, però adaptada a les necessitats concretes del nostre corpus i objecte d'estudi. Per tant, no és un sistema de classificació universal, sinó que inclou només les categories necessàries per a les publicacions que formen el corpus.

A continuació, incloem una enumeració dels gèneres i matèries que hem utilitzat per classificar els llibres, amb una breu explicació en els casos que ho considerem necessari.

- Agricultura
- Arquitectura
- Art – Cinema
- Art – Origami⁴
- Art – Teatre
- Arts marciais
- Ciències naturals
- Dret
- Economia i empresa
- Filosofia i pensament

---

⁴ Origami: papiroflèxia.

- Informàtica
- Medicina
- Religió
- Religió - Budisme zen: hem creat aquest subgrup perquè hi havia molts llibres d'aquest tema.

En les publicacions de gènere literari hem prescindit del camp de matèria perquè els gèneres literaris creiem que ja són una classificació prou acurada, i per altra banda els títols formen part de la creació artística i no solen tenir una funció informativa sobre el tema de l'obra, per tant caldria accedir directament a les obres i llegir-les, i fins i tot així podria ser una qüestió subjectiva. Per tant, hem optat per la classificació següent:

- Assaig
- Literari – Narratiu – Biografia: també hem inclòs en aquest grup els diaris.
- Literari – Narratiu – Conte
- Literari – Narratiu – Monogatari⁵
- Literari – Narratiu – Novel·la
- Literari – Poesia
- Literari – Teatre
- Literatura infantil

2.2 Dificultats metodològiques

Malgrat que la creació del corpus semblava una tasca laboriosa però senzilla, ja que es basava en la informació recopilada de les diferents bases de dades explicades anteriorment, hem trobat algunes dificultats que han requerit força més temps del previst.

---

⁵ Gènere tradicional de la literatura japonesa, prosa narrativa de contes comparable a la poesia èpica.

El fet de trobar alguns errors o imprecisions de diversa naturalesa a totes de les bases de dades ens ha imposat la necessitat de contrastar la informació sistemàticament. Per altra banda, també hem hagut de comprovar la informació referent a la traducció per tal de no incloure obres que no encaixessin amb els criteris de delimitació del nostre corpus, és a dir, que no estiguessin escrites originalment en japonès. A continuació expliquem diferents tipus de problemes amb què ens hem trobat, incloent-hi alguns exemples.

- Errors tipogràfics: encara que poden semblar de poca importància, suposen una dificultat per a qui vulgui localitzar un llibre. Els més problemàtics són els que es troben en el títol del llibre o el nom de l'autor. Com a exemple d'error en el títol, hi ha el cas de *Recomendaciones para la práctica del Zagen* (Keizan Jōkin, 1988) segons Index Translationum. En realitat la paraula subratllada hauria de ser “Zazen” (un tipus de meditació zen), tal com apareix a l'ISBN. Un altre cas, que resulta còmic, és el del llibre que apareix a l'ISBN com a *Dialogos en el suelo, muchū Monó*. Deixant de banda l'accent de la paraula “diálogos”, la qüestió és que el títol correcte és *Diálogos en el sueño; Muchū mondō* (Musō Soseki, 2000), tal com indica l'Index Tr. i el títol original en caràcters japonesos: 夢中間答集. Com a exemple d'error en el nom de l'autor, 青山 俊董 (あおやま しゅんどう [Aoyama Shundō]) apareix de forma correcta a l'ISBN, però a Index Tr. apareix com a Aoyama Shuntō i al CCUC apareixen dues formes: Shundo Aoyana i Shundo Aoyama.
- Pseudònims: a Japó és força habitual el canvi de nom, per exemple quan algú es converteix en mestre d'algun art o tècnica, o després de morir. En la realització d'aquest corpus hem trobat casos en què el mateix autor apareixia amb diversos noms i costava d'identificar que fos la mateixa persona. Per exemple, Yamamoto Tsunetomo és anomenat també Yamamoto Jōchō, que és una altra possible lectura dels kanjis (山本常朝), i Kitahara Takashi, que apareix a Ind. Tr, com a autor d'un llibre traduït del

japonès, és el nom japonès de Jean Frisch. Això ho hem pogut confirmar amb la informació que hem trobat en l'apartat "Postscript by the editor" (J. C., 1968) d'una revista en línia on apareix una combinació dels dos noms, i el text ens permet saber que aquesta persona no era originària de Japó: "He told me that he recently became a naturalized Japanese citizen and changed his name. His new name, Jean Kitahara-Frisch, is printed on the back page [...]".

- Autors de nom japonès però que han escrit els llibres originalment en altres llengües. Alguns eren fàcils d'identificar perquè són escriptors famosos, com Ishiguro Kazuo, que ha viscut al Regne Unit des de petit i escriu en anglès, i Matsubara Hisako que escriu en alemany i anglès. En d'altres casos, per confirmar o descartar si existia un original japonès, també ha estat útil l'opció "Look inside" de la llibreria en línia Amazon, que permet visualitzar algunes pàgines del llibre en anglès. Això permet consultar els crèdits o la introducció, on se sol especificar si la publicació anglesa és una traducció del japonès. En el cas de Kushi Michio, autor de diversos llibres de macrobiòtica, vam poder confirmar que els havia escrit originalment en anglès perquè a l'Amazon japonès hi apareixien llibres seus en japonès però hi constava un traductor de nom japonès.
- Confusió sobre la llengua de traducció, principalment a l'ISBN. En molts casos els errors sobre llengua de traducció es podien detectar fàcilment a causa de les contradiccions entre la informació que oferien les diferents bases de dades consultades o fins i tot diferents entrades dins d'una mateixa base. N'hem inclòs un exemple a l'apartat, on expliquem les característiques de la base de dades ISBN. A causa del nombre elevat de confusions d'aquest tipus, vam decidir contrastar la informació sistemàticament en els casos en què l'ISBN indicava que estava traduït del japonès. Hi ha cas en què la informació sobre el traductor trobada a internet (si havia traduït altres

obres del japonès, si tenia alguna vinculació amb Japó) no era suficient per determinar-ho i ens hem posat en contacte amb la traductora a través del correu electrònic. Es tracta d'alguns llibres infantils (per exemple: *La tardor de l'ós*, de Tejima Keizaburō, 1990) que consten com a traduïts del japonès a l'ISBN per Pilar Garriga, però tant a la pàgina web personal de la traductora, com a la base de dades "Qui és qui" de la Generalitat (Institució de les Lletres Catalanes), consta que ha traduït llibres d'anglès i francès. No es pot descartar que hagi traduït d'alguna altra llengua i no consti, però traduir del japonès requereix un nivell d'especialització que no sol passar desapercebut. Tot i això, per assegurar-nos-en, ens vam posar en contacte amb ella a través del correu electrònic, i ens va confirmar que es tractava d'una traducció indirecta (resposta rebuda per correu electrònic el 20/06/2011).

Un altre cas curiós de confusió és el de *País de nieve* (Kawabata Yasunari, 1961), que a l'ISBN indica que la llengua de traducció (de la reedició de 2004) és el xinès. Tenint en compte que la resta d'edicions, del mateix traductor, consten com a traduïdes del japonès es fa evident que és un error, que possiblement reflecteix el fet que encara hi ha una gran confusió entre Japó i Xina, ja que no es tracta d'un error tipogràfic.

3 RESULTATS

3.1 Resultats generals

En primer lloc, com a anàlisi inicial de la situació, presentem el nombre total de traduccions en intervals de deu anys, des de la primera traducció fins a les últimes de què disposem en el corpus que hem creat. Utilitzant els mateixos intervals hem realitzat un recompte pel que fa a traduccions directes i indirectes i dividint les publicacions en dos grans grups per gèneres: literaris i no literaris.

Taula 1. Traduccions per gènere i llengua de partida

Anys	Traduccions per gènere		Llengua de partida		Total de traduccions ⁶
	Literari	No literari	Directes ⁷	Indirectes	
1926-35	1	0	1	0	1
1936-45	2	0	0	2	2
1946-55	0	0	0	0	0
1956-65	8	0	1	7	8
1966-75	12	4	4	12	16
1976-85	32	22	22	32	54
1986-95	76	37	39	74	113
1996-05	79	41	60	60	120
Total	210	104	127	187	314

⁶ Només hem inclòs en el recompte les noves traduccions, i no les reedicions, tal com hem explicat a l'apartat de metodologia.

⁷ En els casos en què hi havia més d'una llengua de traducció, una de les quals fos el japonès, ho hem considerat traducció directa per al recompte de dades.

Com podem observar a la taula 1, fins a la primera meitat dels anys cinquanta les traduccions de literatura japonesa van ser molt escasses, concretament un total de tres, de les quals només una va ser realitzada directament del japonès. El primer període en què s'observa un cert nombre de traduccions és el que comprèn entre 1956 i 1965, ambdós inclosos. A partir de llavors es produeix un augment constant en què pràcticament es duplica el nombre de traduccions de cada període respecte a l'anterior, fins a la dècada dels 80. En els últims deu anys del nostre estudi (1995-2005) no s'observa un augment significatiu respecte el període anterior. Això podria estar relacionat amb diversos factors. Per una banda, tenim constància que s'han realitzat moltes reedicions de les traduccions, tot i que no les hem recollit de forma exhaustiva en el corpus perquè no formava part dels objectius del treball present. Això significa que el nombre de publicacions traduïdes del japonès podria haver augmentat gràcies a les reedicions, encara que no hagi augmentat gaire el nombre de noves traduccions. Per altra banda, creiem que l'augment moderat de l'última dècada en traduccions de llibres, podria veure's compensat per un augment de les traduccions de còmics japonesos, que si bé no podem quantificar-lo perquè no entra dins l'àmbit d'aquesta recerca, tal com hem explicat a l'apartat corresponent, creiem que és evident tenint en compte la popularitat creixent d'aquest gènere al si de la nostra societat.

Pel que fa a la distribució de les publicacions per gèneres, les escasses traduccions que es realitzen fins al 1965 són totes d'obres literàries, però en els vint anys següents hi ha una certa diversificació, amb un nombre de traduccions no literàries considerable, que podem situar al voltant del 40% del total. En les dues últimes dècades, tot i que augmenta el nombre de traduccions no literàries, no hi ha un creixement tan gran si es compara amb la traducció de gèneres literaris i se situa en un 30 % del total. Aquestes dades mostren que en la traducció de llibres japonesos, els gèneres literaris tenen un pes important i que, en canvi, no es tradueixen gaires llibres d'altres tipus.

Pel que fa a la llengua de partida de la traducció, fins a mitjans de la dècada dels 70 les traduccions directes són absolutament anecdòtiques, un total de sis en els 40 anys que passen des de la primera traducció directa. En relació amb l'augment de les traduccions en total també augmenten significativament les traduccions directes, tot i que no segueixen una evolució paral·lela, sinó que presenten un augment progressiu considerable fins a l'últim període inclòs en aquesta recerca. Les dues últimes dècades són les més prolífiques pel que fa a traducció directa, i per això les analitzem amb més detall a la taula 2, que presenta les dades entre el 1986 i el 2005 en intervals de cinc anys. També s'inclou el percentatge que suposen les xifres respecte el total per períodes.

Taula 2. Traduccions per llengua de partida (1986-2005)

Període	Directes	Indirectes	Total
1986-90	18 (38,3%)	29 (61,7%)	47
1991-95	21 (31,8%)	45 (68,2%)	66
1996-00	22 (40,7%)	32 (59,3%)	54
2001-05	38 (57,6%)	28 (42,4%)	66
Total	99 (42,5%)	134 (57,5%)	233

Aquesta taula recull les dades que ens permeten contrastar la primera de les hipòtesis plantejades amb la realitat i confirmar que hi ha una tendència en augment de la traducció directa en els vint anys anteriors al 2005. El nombre total de traduccions per període va oscil·lar, i finalment va augmentar en l'últim període, tot i que no es tracta d'un increment gaire notable. En contrast, l'augment del nombre de traduccions directes ha estat considerable, ja que en el període 2001-05 es van realitzar 38 traduccions directes, més del doble de les 18 que hi ha en el període 1986-90. Si s'observen els percentatges, es pot

apreciar un gran increment de la proporció de traduccions directes, que en el primer període d'aquesta taula suposaven només un 38% del total de traduccions, i en canvi en l'últim període se situen en un 57,6%. És a dir, en el període entre el 2001 i el 2005 més de la meitat de les traduccions han estat realitzades directament del japonès. Aquestes dades mostren un augment de la preferència per la traducció directa, i possiblement també estan relacionades amb un augment del nombre de professionals capacitats per a fer aquestes traduccions del japonès.

Tot i que no està directament relacionat amb cap de les hipòtesis plantejades, també hem considerat interessant observar quines eren les llengües mediadores en el cas de les traduccions indirectes, dades que queden reflectides a la taula 3.

Taula 3: Traduccions totals per llengua de partida⁸

Llengua	anglès	francès	italià	alemany	castellà
Traduccions	149	20	6	3	3

Tal com era de preveure, la majoria de traduccions indirectes s'han basat en l'anglès, però també n'hi ha del francès, de l'italià i l'alemany, i algunes del castellà a altres llengües de l'estat. Si consultem la base de dades també podem observar que la majoria de traduccions a partir del francès es van realitzar a la dècada dels 80 i inicis dels anys 90, mentre que les traduccions de l'anglès simplement han augmentat a mesura que augmentava el nombre de traduccions. Això reflecteix la posició dominant de la llengua anglesa com a *lingua franca* en les relacions interculturals.

Per tal de contrastar la segona hipòtesi, hem elaborat la següent taula, en què apareix el nombre total de traduccions directes i indirectes dividit entre gèneres literaris i

---

⁸ Indistintament de la llengua de publicació.

altres. En aquest cas les xifres són absolutes, no hem detallat les dades per anys perquè no era necessari per als nostres objectius. També hem calculat el percentatge de traduccions directes i indirectes dins de cada gènere.

Taula 4. Llengües de partida i gèneres

	Literaris	No literaris
Directa	109 (51,9%)	18 (17,3%)
Indirecta	101 (48,1%)	86 (82,7%)
Total	210... (100%)	104... (100%)

La nostra hipòtesi era que en els gèneres artístic-literaris es dona més importància al fet de traduir directament de l'original que en d'altres tipus de llibres, i aquestes dades ho confirmen. En els gèneres literaris la traducció directa sobrepassa el 50% del total, mentre que en els altres gèneres no literaris no arriba al 20%.

Cal assenyalar que podria ser significatiu dividir aquest gran grup de gèneres no literaris en publicacions de caire més divulgatiu i de caire més especialitzat, entre els quals hi podria haver diferències pel que fa a traducció directa o indirecta. Però això no ha estat possible en aquesta tesina perquè requeriria accedir als llibres físicament en molts casos per poder determinar-ho, encara que en alguns casos els títols ja indiquen que es tracta d'un text altament especialitzat, com per exemple "Atlas de periodoncia".

La nostra tercera hipòtesi era que es tradueixen moltes obres de temàtica "exòtica" o prototípicament japonesa, la qual cosa està influida per, i alhora influeix, en la imatge de l'Altre japonès a Espanya. Per analitzar-ho, hem tingut en compte els llibres de gèneres no literaris, ja que com hem explicat anteriorment, els títols dels gèneres literaris sovint no ofereixen una informació precisa sobre la temàtica de l'obra. Amb aquest estudi hem

observat que hi ha una varietat considerable de temes traduïts, però amb un nombre molt escàs de traduccions en cada matèria, excepte en algunes matèries concretes, com es pot comprovar amb les dades de la taula 5:

Taula 5. Traduccions per matèries⁹

Matèria	Núm.	Observacions
Agricultura	3	Tots tres són d'agricultura natural.
Arquitectura	3	Un és sobre resistència sísmica.
Art – Cinema	2	Són sobre directors japonesos famosos.
Art – Origami	1	
Art – Teatre	1	És sobre teatre tradicional japonès.
Arts marcials	35	N'hi ha de karate, judo, aikido, etc. N'hi ha dotze de samurais.
Ciències naturals	1	
Dret	1	
Economia i empresa	23	Tots excepte quatre estan publicats per la mateixa editorial, TGP Hoshin.
Filosofia i pensament	4	
Informàtica	3	
Medicina	4	Dos són d'odontologia.
Religió	8	La majoria estan relacionats amb el budisme ¹⁰ .
Religió - Budisme zen	15	

⁹ Els títols concrets de les publicacions es poden consultar a l'apèndix.

¹⁰ En alguns casos el títol de la publicació no especificava de quin tipus de budisme es tractava.

Les úniques matèries en què hi ha un nombre considerable de títols traduïts són, doncs, les arts marcial, l'economia i empresa, i la religió (principalment budisme). Això mostra que hi ha un interès per uns temes concrets que coincideixen amb la imatge predominant que hi ha a Espanya del Japó i que, tot i que existeix una certa diversitat, es podria qualificar d'anecdòtica.

Així doncs, tenint en compte aquests resultats creiem que es pot afirmar que la selecció dels textos per traduir està relacionada amb una imatge prototípica de la cultura japonesa, ja sigui com a causa, com a conseqüència o ambdues coses, ja que de fet els estereotips solen ser el reflex d'una manera de pensar determinada, però alhora la reforcen i perpetuen.

Finalment, la nostra última hipòtesi afirmava que els paratextos ens poden aportar informació sobre les motivacions de la traducció (selecció i mètode traductor emprat) així com el procés traductor. Aquesta hipòtesi l'hem analitzat de forma qualitativa i no quantitativa. En els casos en què la informació que oferien les bases de dades no era prou acurada o hi havia contradiccions, els paratextos ens han servit per determinar quines eren les llengües implicades en el procés de traducció. Com a exemple, hi ha el cas de *Vida de una geisha* (Iwasaki, 2003), explicat amb detall a l'apartat de pseudotraduccions i pseudònims. Així mateix, també hem trobat el cas d'un llibre titulat *Maruyume: diario de viaje* (Serrat Crespo, 2004), en què l'autor utilitza els paratextos (introducció i notes) de forma deliberada per a fer creure a l'audiència que el llibre és una traducció.

Sense gaire relació amb l'anàlisi de les hipòtesis, hi ha dues qüestions que ens han cridat l'atenció, tot i que no hem pogut fer-ne una recerca en profunditat: la primera relacionada amb l'editorial TGP Hoshin, i la segona amb els llibres sobre samurais.

El fet que la majoria de llibres de la categoria d'economia i organització d'empreses hagin estat traduïts per una mateixa editorial, TGP Hoshin (nom complet:

“Tecnologías de Gerencia y Producción, S.A.”), que a més conté en el nom una paraula japonesa,¹¹ podria ser un factor decisiu en la selecció de les obres per traduir. Si hi hagués un vincle entre aquesta editorial i persones o entitats japoneses, podríem pensar que la selecció de les obres no ha estat motivada des de la cultura meta i que, per tant, seguiria criteris de selecció de naturalesa diferent de les altres editorials. Malauradament no hem pogut comprovar si efectivament existeix aquesta mena de vincle. L'única informació que hem trobat sobre aquesta empresa és la informació de la base de dades ISBN, on apareix l'adreça i telèfon de l'empresa, i un blog (TGP Hoshin) que porta el nom d'aquesta editorial, i presenta llibres que s'hi publiquen. En la primera entrada del blog hi ha una presentació de l'editorial, on s'explica que gran part de les publicacions són traduccions d'autors japonesos:

Nuestra vocación desde el comienzo ha sido poner a disposición de las empresas españolas los métodos de gestión que se han distinguido por ser los más avanzados del mundo y, por tanto, no es una casualidad que una gran parte de los libros editados sean de autor japonés.

Tot i que no ha estat possible obtenir més informació de moment, ja que hem intentat trucar però no hem obtingut resposta, per continuar la recerca seria interessant tornar a intentar posar-se en contacte amb aquesta empresa per confirmar si té alguna vinculació amb persones o entitats japoneses.

Pel que fa als llibres d'arts marciais, crida l'atenció el fet que nou dels dotze llibres que tracten sobre samurais siguin en realitat les diferents traduccions de només dos títols originals. Per una banda hi ha el llibre titulat originalment “五輪書” [Gorin no sho], de Miyamoto Musashi, un clàssic de les arts marciais ja que l'autor és un famós samurai del Japó de finals del segle XVII, del qual n'hem trobat cinc traduccions realitzades per

---

¹¹ “Hoshin”-“方針” significa “apuntar cap a una direcció”, i és la primera part de “Hoshin Kanri”, un mètode japonès de planificació empresarial.

diferents traductors, com es pot veure a la taula 6.

Taula 6. Traduccions de *Gorin no sho* (Miyamoto Musashi)

Traductor	Títol	Any
Francisco F. (Dokushō) Villalba	Escrito sobre los cinco anillos: estrategia del samurái	1984
Francesc Gutiérrez Planas	Tratado de las cinco ruedas	1987
José J. Fuente del Pilar ; Matsushi Kaminari ; Ramón Martínez Castellone	El libro de los cinco anillos: guía del samurai	2001
Basilio N. Tucci Romero	El libro de los cinco anillos	2004
José M. Pomares Olivares	El libro de los 5 anillos	2005

Per altra banda, l'original "葉隠" [Hagakure], de Yamamoto Tsunetomo, un samurai de finals del segle XVII, està traduït per quatre traductors diferents, tal com mostra la taula següent.

Taula 7. Traduccions de *Hagakure* (Yamamoto Tsunetomo)

Traductor	Títol	Any
Francis García	Hagakure: el libro secreto del samurai	1989
Mario Lamberti	Hagakure: el libro secreto de los samuráis	2000
Basilio N. Tucci Romero	Hagakure: el código secreto del samurái	2003
Jerónimo Sahagún	Hagakure: el libro del samurái	2005

Tot i que és habitual el fet de retraduir els textos clàssics, creiem que seria interessant investigar què n'ha motivat tantes retraduccions.

3.2 Traducció indirecta

A part dels resultats quantitius presentats fins ara, en el procés de creació del corpus han sorgit algunes qüestions relacionades amb la traducció indirecta que, tot i que

no responen a les hipòtesis planejades i no són dades quantitatives, creiem que pot ser interessant comentar-les en aquest apartat.

L'ús de llengües o cultures mediadores per accedir a la cultura japonesa ha estat l'opció majoritària durant molt de temps, com hem vist en els resultats descrits anteriorment, però aquesta pràctica s'ha posat en qüestió últimament. Com a exemple, en la novel·la *Música*, de Mishima (1993), l'editor posa de manifest en el prefaci que la traducció és inèdita en el món occidental.

En el procés de cerca dels textos originals o mediadors per determinar si existia un original japonès, hem trobat casos en què la versió anglesa havia estat traduïda al Japó o per una editorial japonesa, com per ex. Kodansha International. Si ens preguntem quines implicacions pot tenir això, trobem tres possibles respostes:

1. El motiu de la traducció no es basa en un interès d'importació de cultura o de comunicació motivat des de la cultura meta, sinó en un interès exportador del Japó, com és molt clar en els casos de les obres escrites en anglès originalment (per ex. *The Book of Tea*, d'Okakura Kakuzo)
2. Aprofitament comercial de la marca "Japó"
3. "Desconfiança" de les editorials o autors japonesos cap a editorials o traductors estrangers. Per ex., en la novel·la *El mariner que va perdre la gràcia del mar*, de Mishima (1986), una nota al peu especifica que "aquesta traducció ha estat feta, per disposició testamentària de l'autor, a partir de l'edició anglesa de John Nathan [amic personal de Mishima]", la qual cosa mostra una forta consciència de la importància de la traducció.

En casos de temes especialitzats també hem trobat sovint, com per exemple en el cas de budisme o arts marçials, que el traductor és alguna persona amb una forta vinculació amb el tema de què tracta el llibre, per exemple el cas de Francisco (Dokusho) Villalba, un

espanyol que ha estat ordenat monjo budista i ha traduït molts llibres sobre budisme. Això podria deure's simplement a un desig de l'especialista de fer accessibles i difondre els coneixements del seu camp, o també podria estar relacionat amb la confiança que potser hi dipositen ja siguin els mateixos autors dels textos originals o els promotors, ja sigui el públic receptor de la traducció, pel fet de tractar-se d'un expert en el seu camp.

a) Traduccions molt indirectes

En el procés d'identificar si hi havia un original japonès, hem trobat alguns casos de traduccions indirectes amb més d'una traducció mediadora. Es tractava de textos antics, principalment budistes. Un cas és el del llibre que apareix de la següent manera al CCUC:

Taula 8. Fitxa del CCUC: llibre retraduit

Autor	<u>Xuanjue, m. 713</u>
Títol	El Canto del inmediato satori: Shodoka / Yoka Daishi ; traducido y comentado por Taisen Deshimaru Roshi con la colaboración de Malika Legrand y Évelyne de Smedt ; traducción del francés de Begoña Aguiriano
Publicació	Barcelona: Kairós, 2001
Col·lecció	<u>Sabiduría perenne</u>
Nota	Tít. orig.: Shodoka
Matèria	<u>Budisme Zen</u>
ISBN	8472454983

La informació dels camps d'autor i títol és suficient per entendre el procés que ha seguit aquest text des de l'original fins a la traducció al castellà (autor o traductor entre paèntesis):

- xinès (Xuanjue) > japonès (Yoka Daishi) > francès (Taisen Deshimaru) > castellà (Begoña Aguiriano)

Una opció de recerca interessant, que no desenvoluparem ja que escapa completament dels nostres objectius, podria ser comparar les diferents traduccions.

També és curiós el cas d'un llibre traduït al castellà a través del català. Es tracta de *La flor del cerezo: leyendas japonesas* (2003), que no hem inclòs en el nostre corpus perquè no hem pogut confirmar si n'existia un original japonès. A l'ISBN s'especifica que s'ha traduït del català al castellà, i en altres pàgines web, com la de CasaAsia, apareix J. Massó i Torrents com a autor d'aquesta "adaptació". El fet que Jaume Massó i Torrents va ser un escriptor i traductor que va viure del 1863 al 1943 fa pensar que aquesta traducció al castellà possiblement es basa en *Contes populars del Japó* (1904). Segons s'indica a les primeres pàgines del llibre, es tracta d'una traducció de J. Massó i Torrents, per a la qual "s'han tingut a la vista [e]ls bonics fascicles que publica en anglès [sic] la casa Kobunxa de Tokio". Així doncs, sembla que l'original era en anglès, tot i que tampoc no es pot descartar que el text anglès fos una traducció d'un text japonès. En resum, el procés de traducció podria ser el següent: japonès (?) > anglès > català > castellà.

b) Pseudotraduccions i pseudònims

Gidéon Toury (2004: 81) defineix la pseudotraducció com:

[A]quellos textos que se han presentado como traducciones, pero que no cuentan con textos originales correspondientes en otras lenguas, y al no haber existido dichos textos originales tampoco se han dado 'operaciones de transferencia' y relaciones de traducción reales.

Segons la definició de Toury, podem considerar com a pseudotraducció el llibre titulat "Maruyme: diario de viaje", suposadament escrit per Maruyme i editat per Manuel Serrat Crespo. A internet no apareixien resultats en anglès ni en japonès sobre aquest autor de nom japonès, i la informació de les bases de dades era la següent (subratllades les parts

que considerem més interessants):

– Index Translationum

Maruyme; (Serrat Crespo, Manuel): **Maruyme: diario de viaje** [Spanish] (ISBN: 84-933921-4-6) /

Barcelona: Reverso [Spain], 2004. 213 p. 1a ed. Naka no Hosomichi [Japanese]

– CCUC

Autor	Maruyme, 1650-ca.1689
Títol uniforme	Naka no hosomichi. Castellà
Títol	Maruyme: diario de viaje / [editado por:] Manuel Serrat Crespo
Publicació	Barcelona: Reverso, 2004
Col·lecció	Escrituras
Nota	<u>Tít. orig.: Naka no Hosomichi</u>
ISBN	8493392146

– ISBN

Título:	Maruyme: diario de viaje
Autor/es:	<u>Serrat Crespo, Manuel</u> (1942-)
Lengua de publicación:	Castellano
Edición:	1ª ed., 1ª imp.
Fecha Edición:	11/2004
Publicación:	Reverso Ediciones, S.L.
Materia/s:	821.134.2-3 - <u>Literatura española</u> . Novela y cuento.

Com es veu en aquestes dades, a CCUC i Index Translationum Maruyme apareix com a autor i Manuel Serrat com a editor, en canvi a ISBN només hi ha Manuel Serrat en el camp d'autor. En les dues primeres bases de dades el llibre es presenta com a traducció, i fins i tot s'especifica el títol original (que, a més, s'assembla a un clàssic de la literatura japonesa del segle XVII: *Oku no hosomichi*, de Matsuo Bashō), mentre que a ISBN no es presenta com a traducció, sinó que està inclòs en la matèria “Literatura española”.

Finalment, la informació d'un blog (Leah Bonnín, 2005) de crítica literària ens confirma que Manuel Serrat n'és l'autor i que efectivament no es tracta d'una traducció:

Porque en esta parodia culta de las ediciones críticas de los autores clásicos,

Manuel Serrat mezcla referencias reales, como la existencia de la escuela de Basho, con otras que son completamente inventadas; amén de incorporar comentarios [...] que [...] intensifican el elemento humorístico de la obra.

Segons la informació que apareix en aquesta mateixa pàgina web, en la introducció del llibre s'explica breument la vida del pretès autor Maruyme, i podem suposar que el CCUC es basa en aquest text introductor i per incloure en el camp d'autor fins i tot les dates en què va viure.

El registre de l'ISBN indica que l'editorial no pretén fer passar el llibre per una traducció (tot i que desconeixem si inscriure-hi dades "falses" podria tenir implicacions legals negatives), però les altres fonts demostren que els paratextos que acompanyen el cos de l'obra la presenten com una traducció i no s'indica explícitament que no ho sigui. Sembla evident que en aquest cas l'ús de la pseudotraducció respon a finalitats humorístiques, però tampoc no es pot descartar que hi hagi altres motivacions, com per exemple atreure l'atenció de l'audiència. Caldria llegir l'obra per poder determinar si el lector general percebria clarament que no es tracta d'una traducció, o si només ho notarien els lectors familiaritzats amb la literatura japonesa.

Un altre cas que es podria considerar de pseudotraducció és el de la sèrie de llibres infantils¹² protagonitzats per un panda, que tenen com a autor Oda Taro i apareixen a Index Translationum en la cerca de traduccions del japonès. Tot i que el nom de l'autor sembla japonès, i a més "Taro" és un nom propi molt comú, tant ISBN com CCUC indiquen que ha estat traduït de l'italià, i al CCUC s'especifica "Edició original: Milà: Dami-Editore, 1995". A més, no hem trobat cap llibre en japonès d'aquest autor, ni tan sols cap pàgina web que en parli o simplement l'anomeni per assegurar-nos de quins caràcters

---

¹² Hi ha força títols, podem posar com a exemple: *Pandi maquinista*. (ODA TARO, 2001).

s'utilitzarien per escriure'l. Finalment vam descobrir que es tractava del pseudònim d'un il·lustrador italià, Antonio Lupatelli. La Wikipedia en italià és l'única pàgina web on hem trobat el pseudònim relacionat amb el nom:

Tony Wolf, pseudonimo di Antonio Lupatelli (Busseto, 1930), è un illustratore italiano. [...] iniziò a lavorare con [...] la Dami Editore illustrando favole e libri per l'infanzia, anche con l'altro pseudonimo di Oda Taro.¹³

Seria interessant investigar els motius per què aquest il·lustrador va escollir un pseudònim japonès, i si en el seu context original (Itàlia) va ser presentat com a traducció o es va aclarir des del principi que l'autor era italià. És molt probable que la utilització d'un pseudònim pretengués ser un reclam per a la venda. La qüestió és que el fet d'escollir un pseudònim japonès ha de correspondre necessàriament a una realitat social que valori positivament els autors japonesos. Podriem suposar que estigui relacionat amb l'èxit del manga, però per afirmar-ho de manera contundent caldria investigar el context històric de creació d'aquests llibres a Itàlia i en quina posició es trobaven el manga, o d'altres manifestacions culturals japoneses, en aquell moment.

També hem trobat un cas que es podria considerar contrari a la pseudotraducció: un text traduït que no consta com a tal, sinó que la persona que ha realitzat la traducció és presentada com col·laboradora en el llibre publicat originalment en anglès. Es tracta del llibre titulat *Geisha, a Life* als Estats Units, *Geisha of Gion* en la publicació al Regne Unit, escrit per Iwasaki Mineko, amb la col·laboració de Rande Brown. En confirmar que existia un text original en japonès vam incloure aquesta publicació en el nostre corpus.

Gràcies a l'opció de "Look inside" de la pàgina web Amazon,¹⁴ hem tingut accés a la portada i a algunes pàgines del llibre publicat als EUA, i hem observat que Brown no

---

¹³ Wikipedia (en italià): "Tony Wolf".

¹⁴ Amazon [llibreria en línia]. "Geisha: A Life"

és presentada com a traductora ni a la portada ni en la pàgina de crèdits. Però a la pàgina 297, a l'apartat "Acknowledgments", hem trobat el següent paràgraf, que confirma la nostra sospita que Mineko no va escriure el text originalment en anglès:

I would also like to express my deepest gratitude to Rande Brown for her marvelous ability to translate the complexities of the japanese language and culture into English.
It was a great joy to work with her.

El fet de no presentar Brown com a traductora en els crèdits podria estar relacionat amb el fet que els textos originals gaudeixen de més prestigi que els textos traduïts, ja que es tendeix a veure la traducció com un procés en què es perd inevitablement una part de l'original. També es podria interpretar com un gest de valoració cap a la feina del traductor, ja que apareix com a col·laborador a la portada i, malgrat que els traductors de la versió medidora no solen constar en la versió traduïda al castellà, en canvi en aquest cas sí que apareix en algunes edicions. De totes maneres, estem parlant d'una novel·la en anglès i per tant és una qüestió que escapa de l'àmbit del nostre objecte d'estudi, però hem considerat interessant deixar-ne constància.

4 CONCLUSIONS I PERSPECTIVES FUTURES

Les dues primeres hipòtesis de partida que vam plantejar, que sostenien que la traducció directa ha seguit una tendència a l'alça en els darrers vint anys i que es valora més en els gèneres literaris que en altres tipus de textos, s'han vist clarament confirmades pels resultats de la recerca. L'augment de traduccions directes mostra un interès creixent de la societat per profunditzar en el coneixement de la cultura japonesa, i alhora demostra un major grau de conscienciació social respecte al paper de la traducció i les seves implicacions en la comunicació intercultural. En aquest sentit creiem que les dades que hem recollit no només confirmen les nostres hipòtesis, sinó que interpretades en un sentit més ampli ens permetrien afirmar que l'establiment a nivell universitari dels estudis de traducció han contribuït en l'evolució de la realitat social de la traducció dels últims anys, a més de formar professionals, la qual cosa està possiblement relacionada amb l'augment de traduccions directes.

La tercera hipòtesi, que establia que els temes traduïts tenen relació amb la imatge prototípica de Japó, creiem que també es pot considerar confirmada pels resultats, amb la reserva que aquesta hipòtesi admet un cert grau de subjectivitat inherent en el procés de classificar les obres per matèries. De totes maneres, el fet que la gran majoria de les obres es repartissin en tres matèries (arts marcial, economia i empresa i budisme zen) i que en un gran nombre de matèries només hi hagués entre una i quatre traduccions, mostra una clara orientació temàtica en la selecció dels textos.

La quarta hipòtesi, sobre la utilitat dels paratextos com a font d'informació sobre el procés traductor, s'ha vist confirmada per la pràctica de la creació del corpus, ja que en

alguns casos no hauriem pogut completar la informació o verificar-la si no haguéssim tingut accés als paratextos, ja sigui de forma física o a través d'internet.

De cara a la tesi doctoral, volem continuar aquesta recerca en primer lloc ampliant i completant el corpus, i en segon lloc centrant la investigació en l'anàlisi dels paratextos. L'ampliació del corpus començarà, evidentment, per la incorporació de les traduccions que s'han publicat des del 2005 fins a l'actualitat, tasca que serà més laboriosa perquè l'Index Translationum no està actualitzat més enllà d'aquest any. Altres vies d'ampliació podrien ser: manga, llibres escrits originalment per japonesos però no en japonès i llibres sobre Japó escrits per no japonesos. És clar que abans d'incorporar qualsevol d'aquests grups caldria valorar la correlació entre l'interès o aplicació real que podria tenir i la viabilitat en concepte de temps que requeriria.

Per estudiar en profunditat la imatge de l'Altre japonès que s'ofereix a través dels paratextos es podrien analitzar per una banda tots els paratextos que acompanyen físicament l'obra, és a dir: les notes a peu de pàgina, pròlegs, portades, etc. Per altra banda també seria molt interessant cercar els paratextos que no acompanyen la traducció, com podrien ser entrevistes a l'autor o l'editor, crítiques literàries, etc. En relació a aquests paratextos que no acompanyen la publicació física, seria necessari establir algun tipus de criteri de delimitació, ja que potser no seria possible analitzar els paratextos de totes les publicacions. Un opció podria ser centrar-se en un gènere literari concret o un determinat tipus de paratext.

Una altra possible qüestió interessant seria analitzar la valoració de la traducció indirecta: és a dir, en llibres antics potser no consta que la traducció s'hagi fet a través d'una llengua intermèdia. Això també es podria quantificar i estudiar per tal d'analitzar, per una banda, la valoració de la traducció indirecta (en el cas del japonès) en aquest país i una possible evolució d'aquesta valoració, i per altra banda, quina influència poden haver exercit les traduccions mediadores, i la cultura en què s'han produït, en la creació de la

imatge de l'altre japonès a Espanya.

Pel que fa a les qüestions tècniques, l'Excel ha estat útil en aquest cas per als nostres objectius, però per a la tesi seria adequat explorar quines opcions ofereixen altres programes de bases de dades. Una qüestió que no hem pogut resoldre satisfactòriament amb aquest programa és que en els casos en què hi havia més d'un traductor, els que constaven en segon o tercer lloc no eren fàcilment localitzables en una ordenació alfabètica. Un programa que permetés un reconeixement de diferents variables per un mateix camp seria més útil per la cerca d'informació en la base de dades. El mateix problema es podria aplicar al camp de matèries, ja que algunes obres podien pertànyer a més d'una matèria, però en la base de dades present només hem pogut escollir una matèria per obra.

En la realització d'aquest treball també han sorgit algunes qüestions que semblaven interessants però que l'àmbit i objectius de la nostra recerca no ens permetien profunditzar-hi. Tal com hem explicat als apartats corresponents, alguna de les possibles vies de recerca que es podrien desenvolupar seria el cas de les múltiples traduccions de *Gorin no shô* i *Hagakure*, seria interessant comparar-les i investigar per què s'han realitzat tantes traduccions diferents d'aquests llibres. També hi ha el cas de traduccions indirectes amb més d'una traducció medidora, com XUANJUE (2001) i el cas de l'il·lustrador italià Oda Taro, que se'n podria investigar els motius per què es va posar un pseudònim japonès.

En resum, aquest treball és un primer pas que ens ha permès conèixer l'estat de la qüestió de la traducció del japonès a Espanya, i la base de dades que hem creat pot servir com a font d'informació per a tota mena d'investigacions relacionades amb la traducció del japonès.

5 REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

AGENCIA ESPAÑOLA DEL ISBN. *Base de datos de libros editados en España*. URL: <http://www.mcu.es/libro/CE/AgenISBN.html> (Data de consulta: múltiples consultes entre el març i el juliol de 2011)

AMAZON [llibreria en línia]. “Geisha: A Life” [permet accedir a algunes pàgines del llibre]. URL: <http://www.amazon.com/Geisha-Life-Mineko-Iwasaki/dp/0743444299> (Data de consulta: 10/06/2011)

ANÒNIM (1904). *Contes populars del Japó*. Barcelona: L'Avenç. Revisat i reeditat el 1994 per Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

ANÒNIM (2003). *La flor del cerezo: leyendas japonesas*. Barcelona: La Galera.

CARBONELL I CORTÉS, O. (1997). *Traducir al otro: traducción, exotismo, poscolonialismo*. Cuenca: Ediciones de la Universidad de Castilla-La Mancha. Col·lecció Escuela de Traductores de Toledo ; 2 .

CASA ASIA. URL: <http://www.casaasia.cat/> (Data de consulta: 25/05/2011)

Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya. URL: <http://ccuc.cbuc.cat/> (Data de consulta: múltiples consultes entre el març i el juliol de 2011)

CORES, L. (1999): *La Literatura japonesa y su traducción en España: una panorámica*. Memòria de fi de carrera. Universitat Autònoma de Barcelona.

EDITORIAL TGP. “TGP Hoshin” URL: <http://editorialtgp.blogspot.com> [blog] (Data de consulta: 05/07/2011)

FALERO, A. (2000). “Listado de obras sobre Japón en castellano (selección)”. [No publicat. Facilitat per l'autor a través de correu electrònic (18-3-2011)]

HURTADO, A. (2001). *Traducción y traductología: Introducción a la traductología*. Madrid: Cátedra.

INDEX TRANSLATIONUM TEAM (UNESCO). *Index Translationum*. URL:

<http://www.unesco.org/xtrans/> (Data de consulta: múltiples consultes entre el març i el juliol de 2011)

INSTITUCIÓ DE LES LLETRES CATALANES. “Qui és qui: Repertori d'autors i autores contemporanis d'obres de creació literària en català.” URL: <http://cultura.gencat.net/ilc/peq/FitxaAutors.asp?idregistre=10116> (Data de consulta: 03/06/2011)

J. C. (1968). *Primates*. Volume 9, Numbers 1-2, “Postscript by the editor”. Pàg. 165. URL: <http://dx.doi.org/10.1007/BF01795896> (Data de consulta: 29-6-2011)

LEAH BONNÍN (2005). “Maruyme, de Manuel Serrat Crespo” [entrada de blog] URL: <http://www.letraslibres.com/index.php?art=10534> (Data de consulta: 12/06/2011)

MAS LÓPEZ, J. (1997). *La Influència de la literatura japonesa en la literatura catalana: recull de textos*. Tesi doctoral. Universitat Autònoma de Barcelona.

NITOBÉ INAZO (1989). *Bushido*. Barcelona: Obelisco.

NOLLA, A. (2007). “Literatura japonesa moderna (II): del 1912 als nostres dies”. Document digital en pdf. Publicat a la pàgina web de la UOC. Url: http://materials.cv.uoc.edu/cdocent/ZT38F2L_KH4FMMZECLVM.pdf (Data de consulta: 5-5-2011)

ODA TARO (2001). *Pandi maquinista*. Barcelona: LGSAE. Trad.: Isabel Turull.

OKAKURA KAKUZO (1978). *El Llibre del te*. Barcelona: Alta Fulla.

SAID, E. (1978). *Orientalism. Western Conceptions of the Orient*. New York: Pantheon Books.

SERRAT CRESPO, MANUEL (2004). *Maruyme: diario de viaje*. Barcelona: Reverso.

TOURY, G. (2004). *Los Estudios descriptivos de traducción y más allá: metodología de la investigación en estudios de traducción*. Madrid: Cátedra.

Wikipedia (en italià): “Tony Wolf”. URL: http://it.wikipedia.org/wiki/Tony_Wolf (Data de consulta: 21/05/2011)

XUANJUE (2001) *El Canto del inmediato satori: Shodoka*. Barcelona: Kairós.

6 APÈNDIX: CORPUS

Gèneres Literaris

ABE KŌBŌ (1989). *La mujer de la arena*. Madrid: Siruela. Libros del tiempo, 9. Trad.: Kazuya Sakai. JAP > ESP

ABE KŌBŌ (1994). *El rostro ajeno*. Madrid: Siruela. Libros del Tiempo, 62. Trad.: Fernando Rodríguez-Izquierdo. JAP > ESP

AKUTAGAWA RYŪNOSUKE (1965). *Las puertas del infierno*. Barcelona: Noguer y Caralt. Trad.: Alberto L. Pérez. ENG > ESP

AKUTAGAWA RYŪNOSUKE (1985). *Kappa*. Barcelona: Laia. El barco de papel. Trad.: Eva Iribarne Dietrich. ENG > ESP

AKUTAGAWA RYŪNOSUKE (1987). *Rashomon y otros Cuentos*. Madrid: Miraguano. Libros de los malos tiempos, 24. Trad.: José Kozer. ENG > ESP

AKUTAGAWA RYŪNOSUKE (2004). *La hija del conde de Ponthieu [anònim francès del segle XIII]: En la espesura [Akutagawa Ryūnosuke]*. Madrid: UAM. Bolsillo. Trad.: Ana M. Holzbacher; Kyoko Lesage; Jean Loup. JAP > ESP, JAP (bilingüe)

ANNO MITSUMASA (1986). *El món medieval d'Anno*. Barcelona: Juventud. Trad.: Jaume Cabré. ESP > CAT

Anònim (1979). *Cantares de Ise: Ise Monogatari*. Madrid: Hiperión. Poesía Hiperión, 17. Trad.: Antonio Cabezas García. JAP > ESP

Anònim (1998). *El cuento del cortador de bambú*. Madrid: Trotta. Pliegos de Oriente. Serie Lejano Oriente, 1. Trad.: Takagi Kayoko. JAP > ESP

ARIWARA NO NARIHIRA [ET AL.] (1980). *Cuentos de Ise*. Barcelona: Paidós. Paidós Orientalia, 7. Trad.: Jorge N. Solomonoff. FRA > ESP

CHIKAMATSU MONZAEMON (2000). *Los amantes suicidas de Amijima*. Madrid: Trotta. Pliegos de Oriente. Serie Lejano Oriente, 6. Trad.: Jaime Fernández. JAP > ESP

DAZAI OSAMU (1962). *Ya no humano*. Barcelona: Seix Barral. Biblioteca Formentor. Trad.: José M. Aroca. ENG > ESP

DAZAI OSAMU (2004). *El ocaso*. Tafalla: Txalaparta. Trad.: Montse Watkins. JAP > ESP

ENDŌ SHŪSAKU (1973). *Silencio*. Salamanca: Sígueme. Trad.: Jaime Fernández; José M. Vara. JAP > ESP

ENDŌ SHŪSAKU (1980). *Jesús*. Santander: Sal Terrae. El pozo de Siquem, 11. Trad.: Juan C. Rodríguez Herranz. ENG > ESP

ENDŌ SHŪSAKU (1982). *El Samurai*. Barcelona: Edhasa. Narrativas històriques. Trad.: Carlos Peralta. ENG>ESP

ENDŌ SHŪSAKU (1989). *Escàndalo*. Barcelona: Edhasa. Narrativas contemporànies, 100. Trad.: Hernán Sabaté. ENG>ESP

ENDŌ SHŪSAKU (1995). *Río profundo*. Madrid: Promoció Popular Cristiana. GP, 10. Trad.: Emilio Ortega. ENG>ESP

ENDŌ SHŪSAKU (1997). *La muchacha que dejé atrás*. Madrid: Promoció Popular Cristiana. GP, 23. Trad.: Isabel García de Alzuru. ENG>ESP

FUKAZAWA SHICHIRO (1984). *Narayama*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana. Columna jove, 31. Trad.: Alfred Badia Gabarró. ENG>CAT

GŌDA AYA (1997). *Tao: escapada de China del pintor disidente Cao Yong*. Barcelona: Circe. Biografia Circe. Trad.: Antonio Cabezas García. JAP >ESP

GOMI TARŌ (1993). *Palabras en acción*. Barcelona: Ediciones B. Trad.: Ichikawa Akiko. JAP >ESP

HACHIYA MICHIIKO (2005). *Diario de Hiroshima de un médico japonés: 6 de agosto-30 de septiembre, 1945*. Madrid: Turner. Armas y letras, 14. Trad.: J. C. Torres. ENG>ESP

HANABUSA YOSHIKO (1980). *La granja de la Andrómeda: selección de poemas*. Madrid: Manuel Ríos Ruiz. Libros Dante, 17. Trad.: Muto Yukio. JAP >ESP

HARUYAMA FUMIO (1994). *El jardín de las horas*. Madrid: Altorrey. Encina de la poesía. Trad.: Juan Ruiz de Torres [ed.]. JAP >ESP

HATANO ISOKO; HATANO ICHIRŌ (1959). *El niño de Hiroshima*. Madrid: Plaza & Janes. Trad.: Alfredo Crespo. ENG>ESP

HATANO ISOKO; HATANO ICHIRŌ (1984). *El niño de Hiroshima*. Madrid: Altea. Altea Junior, 44. Trad.: Mario Merlino. FRA>ESP

HIRONO TAKAKO (2002). *La bruja diminuta*. Barcelona: Juventud. Álbumes ilustrados. Trad.: Christiane Reyes Scheurer. ENG>ESP

IHARA SAIKAKU (1977). *La vida de una cortesana*. Madrid: Felmar. Fontana Literaria. Trad.: José González Vallarino. JAP >ESP

IHARA SAIKAKU (1982). *Historias de amor entre samurais*. Barcelona: Laertes. El rey de bastos, 2. Trad.: Armand de Fluvià. ENG>ESP

IHARA SAIKAKU (1982). *Hombre lascivo y sin linaje*. Madrid: Hiperión. Libros Hiperión, 62. Trad.: Antonio Cabezas García. JAP >ESP

IHARA SAIKAKU (1983). *Amores de un vividor*. Madrid: Alfaguara. Clásicos Alfaguara. Trad.: Fernando Rodríguez-Izquierdo. JAP >ESP

IHARA SAIKAKU (1992). *Cinco amantes apasionadas*. Madrid: Hiperión. Libros Hiperión, 163. Trad.: Javier Solonguren; Sugiyama Akira. JAP >ESP

IHARA SAIKAKU (2002). *Historias de cortesanas*. Barcelona: Círculo de Lectores. Trad.: Manuel Serrat Crespo. JAP >ESP

INOUE YASUSHI (1988). *La escopeta de caza*. Barcelona: Anagrama. Panorama de narrativas, 122. Trad.: Javier Albiñana; Yuna Alier (col.). FRA, JAP >ESP

ISHIKAWA TAKUBOKU (1976). *Un puñado de arena*. Madrid: Hiperión. Libros Hiperión, 10. Trad.: Antonio Cabezas García. JAP >ESP

IWAMURA KAZUO (1989). *Els ratolins a la llum de la lluna*. Barcelona: Aliorna. Trad.: Joan Tarrida; Suzuki Shigeko. JAP >CAT

IWAMURA KAZUO (1989). *Ratoncitos a la luz de la luna*. Barcelona: Aliorna. Trad.: Suzuki Shigeko. JAP >ESP

IWASAKI MINEKO (2003). *Vida de una geisha*. Barcelona: Círculo de Lectores. Trad.: María E. Ciocchini. ENG >ESP

KAMO NO CHŌMEI (1998). *Un relato desde mi choza: Hoojooki*. Madrid: Hiperión. Libros Hiperión, 173. Trad.: Jesús C. Álvarez Crespo. JAP >ESP, JAP (bilingüe)

KANEHARA HITOMI (2005). *Serpientes y piercings*. Barcelona: Emecé. Trad.: Tsujimoto Makiko. JAP >ESP

KANEHARA HITOMI (2005). *Serps i pírcings*. Barcelona: Columna. Trad.: Albert Mas-Griera. JAP >CAT

KARA JŪRŌ (1988). *La carta de Sagawa*. Barcelona: Anagrama. Panorama de narrativas, 124. Trad.: Joaquín Jordá. JAP >ESP

KATSUNORI TAMAI (1941). *La guerra, el soldado*. Barcelona: Juventud. Trad.: José Lleonart. ENG >ESP

KAWABATA YASUNARI (1961). *País de nieve*. Barcelona: Zeus. Trad.: César Durán. ENG >ESP

KAWABATA YASUNARI (1962). *Una grulla en la taza de té*. Barcelona: Vergara. Colección abedul. Trad.: Luis de Salvador. ENG >ESP

KAWABATA YASUNARI (1969). *Kioto: La danzarina de Izu*. Barcelona: Plaza & Janés. Trad.: Ana M. de la Fuente. ALE >ESP

KAWABATA YASUNARI (1971). *Diario de un muchacho*. Barcelona: Plaza & Janés. Novelistas del día. Trad.: Ángel Sabrido. ALE >ESP

KAWABATA YASUNARI (1971). *El clamor de la montaña*. Barcelona: Plaza & Janés. Trad.: Jaime Fernández. ENG >ESP

KAWABATA YASUNARI (1976). *El Lago*. Barcelona: Plaza & Janés. Rotativa. Trad.: Antonio Bigú del Blanco. ENG>ESP

KAWABATA YASUNARI (1976). *La casa de las bellas durmientes*. Barcelona: Noguer y Caralt. Trad.: Pilar Giralt. ENG>ESP

KAWABATA YASUNARI (1979). *Lo bello y lo triste*. Barcelona: Ultramar. Ultramar bolsillo, 30. Trad.: Nélida M. de Machain. JAP >ESP

KAWABATA YASUNARI (2005). *Mil grullas*. Barcelona: Emecé. Trad.: María Martoccia. ENG>ESP

KOBAYASHI ISSA (1986). *Cincuenta haikus*. Madrid: Hiperión. Pequeña Biblioteca Hiperión, 3. Trad.: Ricardo de la Fuente; Hirosaki Shinjiro. JAP >ESP

KOBAYASHI ISSA (2003). *Hoja de viaje*. Valencia: Pre-Textos. Trad.: Orlando González Esteva. ENG>ESP

KOMORI ATSUSHI; YABUUCHI MASAYUKI (1985). *Les cries i les seves mares*. Barcelona: Cruïlla. Trad.: Nuria Àguila. FRA>CAT

KORI TARAHIKO; TANIZAKI JUN'ICHIRO (1930). *Teatro japonés: Yoshitomo: tragedia del japon antiguo - Amor: drama del japon contemporáneo en tres actos por Tanizaki Juniki*. Madrid: Aguilar. Trad.: Antonio Ferratges. JAP >ESP

MADO MICHIO (2001). *Los animales: poemas*. Salamanca: Universidad de Salamanca. Trad.: Fernando de Las Casas [et al.]. >ESP

MASAOKA SHIKI (正岡子規) (1996). *Cien haikus*. Madrid: Hiperión. Poesía Hiperión, 267. Trad.: Justino Rodríguez Esteban. JAP >ESP

MATSUO BASHŌ (1970). *Sendas de Oku*. Barcelona: Barral. Breve biblioteca de respuesta, 4. Trad.: Octavio Paz; Hayashiya Eikichi. JAP >ESP

MATSUO BASHŌ (1985). *Haiku de las estaciones: Antología de la poesía zen*. Barcelona: Visión Libros. Visión zen. Trad.: Alberto Manzano; Takagi Tsutomu. ENG, JAP>ESP, JAP (bilingüe)

MATSUO BASHŌ (1986). *Haiku de las cuatro estaciones*. Madrid: Miraguano. Libros de los Malos Tiempos, 9. Trad.: Francisco F. (Dokushō) Villalba. ENG, JAP>ESP

MATSUO BASHŌ (1993). *Senda hacia tierras hondas: Senda de Oku*. Madrid: Hiperión. Poesía Hiperión, 210. Trad.: Antonio Cabezas García. JAP >ESP, JAP (bilingüe)

MATSUSHITA CHIYOSHI (1992). *Los gatitos detectives: ¡Hurra!*. Barcelona: Junior. Los Gatitos detectives, 3. Trad.: Alfred Sala. ENG>ESP

MATSUSHITA CHIYOSHI (1993). *¿Dónde están?: Libro de juegos*. Barcelona: Junior. Trad.: Alfred Sala. ENG>ESP

- MATSUSHITA CHIYOSHI (1994). *¡Vuelven!*. Barcelona: Junior. Trad.: Alfred Sala. ENG>ESP
- MATSUSHITA CHIYOSHI (1994). *¡Ya están aquí!*. Barcelona: Junior. Trad.: Alfred Sala. ENG>ESP
- MATSUSHITA CHIYOSHI (1995). *Los gatitos detectives: ¡Laberintos!*. Barcelona: Junior. Trad.: Alfred Sala. ENG>ESP
- MATSUSHITA CHIYOSHI (1995). *Los gatitos detectives: ¡más juegos!*. Barcelona: Junior. Los Gatitos detectives, 3. Trad.: Alfred Sala. ENG>ESP
- MISHIMA YUKIO (1963). *El pabellón de oro*. Barcelona: Seix Barral. Biblioteca Formentor. Trad.: Juan Marsé. ENG>ESP
- MISHIMA YUKIO (1969). *Confesiones de una máscara*. Barcelona: Planeta. Trad.: Andrés Bosch. ENG>ESP
- MISHIMA YUKIO (1972). *Nieve de primavera*. Barcelona: Noguer y Caralt. Trad.: Domingo Manfredi. ENG>ESP
- MISHIMA YUKIO (1973). *Seis piezas No*. Barcelona: Barral. Trad.: Vicente Ribera Cueto; Yamamoto Masae. ENG, JAP>ESP
- MISHIMA YUKIO (1974). *Caballos desbocados*. Barcelona: Noguer y Caralt. Trad.: Pablo Mañé Garzón. ENG>ESP
- MISHIMA YUKIO (1980). *El marino que perdió la gracia del mar*. Barcelona: Bruguera. Narradores de hoy, 41. Trad.: Jesús Zulaika Goicoechea. JAP >ESP
- MISHIMA YUKIO (1983). *Sed de amor*. Barcelona: Noguer y Caralt. BUC, 198. Trad.: Ricardo Domingo. ENG>ESP
- MISHIMA YUKIO (1985). *El templo del alba*. Barcelona: Noguer y Caralt. Gigante. Trad.: Guillermo Solana. ENG>ESP
- MISHIMA YUKIO (1985). *La corrupción de un ángel*. Barcelona: Noguer y Caralt. Gigante. Trad.: Guillermo Solana. ENG>ESP
- MISHIMA YUKIO (1986). *Después del banquete*. Barcelona: Noguer y Caralt. Gigante. Trad.: Guillermo Solana. ENG>ESP
- MISHIMA YUKIO (1986). *El mariner que va perdre la gràcia del mar*. Barcelona: Proa. A tot vent, 253. Trad.: Josep M. Fulquet. ENG>CAT
- MISHIMA YUKIO (1986). *La senyora de Sade*. Barcelona: Mall. Sèrie Oberta, 27. Trad.: Vicens Altaió; Patrick Gifreu. FRA>CAT
- MISHIMA YUKIO (1986). *O templo doirado*. Barcelona: Círculo de Lectores. Grandes autores contemporáneos. Trad.: María Ondina Braga. ESP>GAL

MISHIMA YUKIO (1987). *La Perla y otros Cuentos*. Madrid: Siruela. El ojo sin párpado, 6. Trad.: Antonio Cabezas García; Magdalena Ruiz Guiñazu. ENG, JAP>ESP

MISHIMA YUKIO (1987). *Madame de Sade*. Madrid: MK. Escena. Trad.: Francisco Melgares. ENG>ESP

MISHIMA YUKIO (1993). *Música*. Barcelona: Seix Barral. Biblioteca breve. Trad.: Isisu Sanako. JAP >ESP

MISHIMA YUKIO (1994). *Arratsaldeko atoiuntzia*. Euba: Ibaizabal Edelvives. Literatura univertsala. Trad.: Yoshida Hiromi. JAP >basq

MISHIMA YUKIO (2000). *El sol y el acero*. Barcelona: Círculo de Lectores. Biblioteca universal. Ensayo contemporáneo. Trad.: Luis Murillo. ENG>ESP

MISHIMA YUKIO (2003). *El rumor del oleaje*. Madrid: Alianza. Alianza Literaria. Trad.: Jordi Fibla; Takahashi Keiko. JAP >ESP

MORI ŌGAI (2001). *Vita sexualis: el aprendizaje de Shizu*. Madrid: Trotta. Pliegos de oriente. Lejano Oriente, 7. Trad.: Fernando Rodríguez-Izquierdo. JAP >ESP

MURAKAMI HARUKI (1992). *La caza del carnero salvaje*. Barcelona: Anagrama. Panorama de narrativas, 245. Trad.: Fernando Rodríguez-Izquierdo. JAP >ESP

MURAKAMI HARUKI (2001). *Crónica del pájaro que da cuerda al mundo*. Barcelona: Tusquets. Andanzas (Tusquets), 443. Trad.: Lourdes Porta; Matsuura Jun'ichi. JAP >ESP

MURAKAMI HARUKI (2002). *El meu amor Sputnik*. Barcelona: Empúries. Narrativa, 193. Trad.: Concepció Iribarren. ENG>CAT

MURAKAMI HARUKI (2002). *Sputnik, mi amor*. Barcelona: Tusquets. Andanzas, 487. Trad.: Lourdes Porta; Matsuura Jun'ichi. JAP >ESP

MURAKAMI HARUKI (2003). *Al sur de la frontera, al oeste del sol*. Barcelona: Tusquets. Andanzas, 520. Trad.: Lourdes Porta. JAP >ESP

MURAKAMI HARUKI (2003). *L'amant perillosa: Al sud de la frontera a l'oest del sol*. Barcelona: Empúries. Narrativa, 217. Trad.: Concepció Iribarren; Albert Nolla. JAP >CAT

MURAKAMI HARUKI (2005). *Tokio blues*. Barcelona: Tusquets. Trad.: Lourdes Porta. JAP >ESP

MURAKAMI HARUKI (2005). *Tòquio blues*. Barcelona: Empúries. Narrativa, 217. Trad.: Albert Nolla. JAP >CAT

MURAKAMI RYŪ (1982). *Azul casi transparente*. Barcelona: Anagrama. Contraseñas, 41. Trad.: Jorge G. Berlanga. ENG>ESP

MURAKAMI RYŪ (2005). *Sopa de miso*. Barcelona: Seix Barral. Trad.: Javier Martínez de Pisón. ENG>ESP

MURASAKI SHIKIBU (1941). *Genji Monogatari: Romance de Genji*. Palma de Mallorca: José J. de Olañeta. Hesperus. Luna, 32. Trad.: Fernando Gutiérrez. ENG>ESP

MURASAKI SHIKIBU (1990). *Diari*. Barcelona: Eixample. Espai de dones. Clàssiques, 2. Trad.: Dolors Farreny i Sistac. FRA>CAT

MURASAKI SHIKIBU (2005-2006). *La Historia de Genji*. Barcelona: Atalanta. Memoria Mundi, 3, 9. Trad.: Jordi Fibla. ENG>ESP

NAGAMINE KIYONARI (2005). *La leyenda de José María: tras las huellas de un bandolero andaluz*. Madrid: Takato, Satoru. Trad.: Sasaki Izumi. JAP >ESP

NAGASAKI GENNOSUKE (1982). *Mamá siempre está ocupada*. Barcelona: Planeta. Trad.: Herminia Dauer de Martos. JAP>ESP

NAGASAKI GENNOSUKE (1982). *Mamá va de compras*. Barcelona: Planeta. Trad.: Herminia Dauer de Martos. JAP>ESP

NAGASAKI GENNOSUKE (1982). *Mamá ya no está enfadada*. Barcelona: Planeta. Trad.: Herminia Dauer de Martos. JAP>ESP

NAGASAKI GENNOSUKE (1983). *El despiste de mamá*. Barcelona: Planeta. Trad.: Herminia Dauer de Martos. JAP>ESP

NAGASAKI GENNOSUKE (1983). *Mamá y el muñeco de nieve*. Barcelona: Planeta. Trad.: Herminia Dauer de Martos. JAP>ESP

NAKAMURA HITOSHI (2000). *Haikus de Saru*. Sevilla: Padilla Libros. Trad.: Alberto Garralón Paz; Ishiyama Yoshie. JAP >ESP

NAKAMURA KIHARU (2001). *Kiharu*. Barcelona: Plaza & Janés. Trad.: María J. Díez; Diego Frieria. ENG>ESP

NAKAYAMA CHINATSU (1991). *Detrás de la cascada*. Barcelona: Mondadori. Trad.: Salustiano Masó. ENG>ESP

NATSUME SŌSEKI (1991). *Mon: la puerta*. Madrid: Miraguano. Libros de los malos tiempos, 39. Trad.: José Kozer. ENG>ESP

NATSUME SŌSEKI (1999). *Botchan*. Barcelona: Proa. A tot vent (Proa), 378. Trad.: Tomari Sanaé; Mercè Sans; Cristina Sans. JAP >CAT

NATSUME SŌSEKI (1999). *Yo, el gato*. Madrid: Trotta. Pliegos de Oriente. Serie Lejano Oriente. Trad.: Jesús González Valles. JAP >ESP

NATSUME SŌSEKI (2003). *Kokoro*. Madrid: Gredos. Biblioteca universal Gredos, 18. Trad.: Carlos Rubio. JAP >ESP

NOSAKA AKIYUKI (野坂昭如) (1999). *La tumba de les llumenetes; Les algues americanes*. Barcelona: Quaderns Crema. Biblioteca mínima, 79. Trad.: Lourdes Porta; Matsuura

Jun'ichi. JAP >CAT

NOSAKA AKIYUKI (野坂昭如) (1999). *La tumba de las luciérnagas; Las algas americanas: dos novelas breves*. Barcelona: El acantilado. Trad.: Lourdes Porta; Matsuura Jun'ichi. JAP >ESP

ÕE KENZABURÕ (1989). *Una cuestión personal*. Barcelona: Anagrama. Trad.: Yoonah Kim; Fernández Sastre [col.]. JAP >ESP

ÕE KENZABURÕ (1994). *La presa*. Barcelona: Anagrama. Panorama de Narrativas, 316. Trad.: Yoonah Kim; Joaquín Jordá [col.]. JAP >ESP

ÕE KENZABURÕ (1995). *Dinos cómo sobrevivir a nuestra locura*. Barcelona: Anagrama. Panorama de Narrativas, 334. Trad.: Suzuki Shigeo; Elena Vilageliu. JAP >ESP

ÕE KENZABURÕ (1995). *El grito silencioso*. Barcelona: Anagrama. Panorama de Narrativas, 324. Trad.: Miguel Wandenbergh. JAP >ESP

ÕE KENZABURÕ (1997). *Cartas a los años de nostalgia*. Barcelona: Anagrama. Panorama de Narrativas. Trad.: Miguel Wandenbergh. JAP >ESP

ÕE KENZABURÕ (1998). *Un Amor especial: vivir en familia con un hijo disminuido*. Barcelona: Martínez Roca. Trad.: Jordi Fibla. ENG >ESP

ÕE KENZABURÕ (1999). *Arrancad las semillas, fusilad a los niños*. Barcelona: Anagrama. Panorama de Narrativas, 422. Trad.: Miguel Wandenbergh. JAP >ESP

ÕE KENZABURÕ (2004). *Salto mortal*. Barcelona: Seix Barral. Biblioteca Formentor. Trad.: Fernando Rodríguez-Izquierdo. JAP >ESP

ÕE KENZABURÕ (2005). *¡Despertad, oh jóvenes de la nueva era!*. Barcelona: Seix Barral. Trad.: Ricardo Ogata. JAP >ESP

ÕGAWA YÕKO (2002). *Hotel Iris*. Barcelona: Ediciones B. Afluentes. Trad.: Jordi Mas. JAP >ESP

ÕGAWA YÕKO (2002). *Hotel Iris*. Barcelona: Edicions 62. El Balanci, 439. Trad.: Albert Nolla. JAP >CAT

ÕKA MAKOTO (1995). *Poemas*. Madrid: Torremozas. Cuadernos del dragomán. Trad.: Otsuki Yurihito; María Pastor. JAP >ESP

OKAMATSU YOSHIHISA (1999). *Semillas al viento: memorias de un japonés*. Madrid: Instituto de Japonología. Trad.: José A. Cánovas Casasampere. JAP >ESP, JAP (bilingüe)

RYÕKAN (YAMAMOTO EIZÕ) (2001). *Gota de rosada en una fulla de lotus*. Lleida: Pagès Editors. Trad.: Natàlia Barenys. JAP >CAT

SAIGYÕ (1989). *El espejo de la luna*. Madrid: Miraguano. Libros de los malos tiempos, 30. Trad.: José Kozer. ENG >ESP

SANTŌKA TANEDA (2002). *La Poesía zen de Santōka: 70 haikus esenciales*. Málaga: Dip. Prov. de Málaga (CEDMA). Mar remoto, 6. Trad.: Vicente Haya; Tsuji Hiroko. JAP >ESP, JAP (bilingüe)

SANTŌKA TANEDA (2004). *Saborear el agua: 100 haikus de un monje zen*. Madrid: Hiperión. Poesía Hiperión, 477. Trad.: Vicente Haya; Hiroko Tsuji. JAP >ESP, JAP (bilingüe)

SATŌ SATORU (1980). *El avión de la abuela*. Alcoy: Marfil. Trad.: Josefina Keiko Ezaki. JAP >ESP

SEI SHŌNAGON (2004). *El libro de la almohada*. Madrid: Alianza. Trad.: María Kodama; Jorge L. Borges. ENG >ESP

SHIBA RYŌTARŌ (2000). *El Último shōgun: Tokugawa Yoshinobu*. Barcelona: Inter-éditions. Trad.: Marushima Miharū. JAP >ESP

SHIMADA MASAHIKO (島田雅彦) (1999). *Me convertiré en momia*. Madrid: Amaranto. Trad.: José M. López. ITA >ESP

TAKAMADO NO MIYA HISAKO (1999). *En Luli, l'iceberg*. Barcelona: Zendera Zariquiey. Trad.: Pilar Garriga. ENG >CAT

TAKAMADO NO MIYA HISAKO (1999). *Luli, el iceberg*. Barcelona: Zendera Zariquiey. Trad.: Pilar Garriga. ENG >ESP

TAKEYAMA MICHIO (1989). *El arpa de Birmania*. Sevilla: Univ. Sevilla. Secr. Publ. Clásicos universales, 1. Trad.: Fernando Rodríguez-Izquierdo. JAP >ESP

TAKEYAMA MICHIO (1990). *Birmaniako harpa*. Madrid: Bruño. Ziaboga, 3. Trad.: Patxi Ezkiaga Lasa. JAP >BASC

TAKEYAMA MICHIO (1994). *A arpa de Birmania*. Madrid: Bruño. Altamar. Gallego, 17. Trad.: Joaquín Torres Lago. ESP >GAL

TAMENAGA SHUNSUI (為永 春水) (2000). *Los Cuarenta y siete ronin: la historia de los leales samurais de Akó*. Barcelona: RBA. Los Conquistadores. Trad.: José M. Arizcun Pérez-Salas; Ana Salamero Mota. ENG >ESP

TAMURA SATOKO (1998). *Los "sonetos de la muerte" de Gabriela Mistral*. Madrid: Gredos. Trad.: Roberto H. E. Oest. JAP >ESP

TANIUCHI YUTAKA (2000). *Visados milagrosos: el cónsul japonés que salvó a seis mil judíos*. Barcelona: Ropiedras. Trad.: Jesús González Valles. JAP >ESP

TANIZAKI JUN'ICHIRO (1963). *Hay quien prefiere las ortigas*. Barcelona: Seix Barral. Biblioteca Formentor. Trad.: Maria L. Borràs. ENG >ESP

TANIZAKI JUN'ICHIRO (1966). *Las Hermanas Makioka*. Barcelona: Seix Barral. Biblioteca Formentor. Trad.: M. Menéndez Cuspinera. ENG >ESP

TANIZAKI JUN'ICHIRO (1968). *Cuentos crueles*. Barcelona: Seix Barral. Biblioteca Formentor. Trad.: Maria L. Borràs. ENG>ESP

TANIZAKI JUN'ICHIRO (1989). *La vida enmascarada del señor de Musashi, Enredadera de Yoshino*. Barcelona: Edhasa. Narrativas contemporáneas, 108. Trad.: Fernando Rodríguez-Izquierdo. JAP >ESP

TANIZAKI JUN'ICHIRO (1994). *El elogio de la sombra*. Madrid: Siruela. Biblioteca de ensayo, 1. Trad.: Julia Escobar. FRA>ESP

TANIZAKI JUN'ICHIRO (2002). *La clau*. Barcelona: Edicions 62. El Balanci, 440. Trad.: Albert Nolla. JAP >CAT

TANIZAKI JUN'ICHIRO (2002). *La llave*. Barcelona: El Aleph. Modernos y clásicos de Muchnik Editores, 164. Trad.: Jordi Fibla; Takahashi Keiko. JAP >ESP

TEIKA FUJIWARA (2004). *Cien poetas, cien poemas: Antología de poesía clásica japonesa*. Madrid: Hiperión. Trad.: José M. Bermejo; Teresa Herrero. JAP >ESP, JAP (bilingüe)

TEJIMA KEIZABURŌ (1990). *El otoño del oso*. Barcelona: Juventud. Trad.: Pilar Garriga. ENG>ESP

TEJIMA KEIZABURŌ (1990). *La tardor de l'ós*. Barcelona: Juventud. Trad.: Pilar Garriga. ENG>CAT

TEJIMA KEIZABURŌ (1992). *El cel del cigne*. Barcelona: Juventud. Trad.: Pilar Garriga. ENG>CAT

TEJIMA KEIZABURŌ (1992). *El cielo del cisne*. Barcelona: Juventud. Trad.: Pilar Garriga. ENG>ESP

TEJIMA KEIZABURŌ (1994). *El bosc del pica-soques*. Barcelona: Juventud. Trad.: Pilar Garriga. ENG>CAT

TEJIMA KEIZABURŌ (1994). *El bosque de los pájaros carpinteros*. Barcelona: Juventud. Trad.: Concepción Zendera. JAP >ESP

TEJIMA KEIZABURŌ (1994). *El llac dels mussols*. Barcelona: Juventud. Trad.: Pilar Garriga. ENG>CAT

TEJIMA, KEIZABURŌ (1994). *El lago de los búhos*. Barcelona: Juventud. Trad.: Concepción Zendera. JAP >ESP

TOGAWA MASAKO (1987). *Lady Killer*. Barcelona: Ediciones B. Libro amigo. Trad.: Cristina Macía. ENG>ESP

TOGAWA MASAKO (1988). *La llave maestra*. Barcelona: Ediciones B. Tiempos Modernos, 34. Trad.: Susana Constante. ENG>ESP

TOGAWA MASAKO (1991). *El beso de fuego*. Barcelona: Ediciones B. Tiempos modernos,

33. Trad.: Carlos Gardini. ENG>ESP

UEDA AKINARI (1971). *La luna de las lluvias*. Barcelona: Mateu. Trad.: Manuel Serrat Crespo. ENG>ESP

UEDA AKINARI (2002). *Cuentos de lluvia y de luna*. Madrid: Trotta. Trad.: Kazuya Sakai. JAP >ESP

UNO CHIYO (1992). *Confesiones de amor*. Barcelona: Mondadori. El espejo de tinta. Trad.: Lourdes Porta; Matsuura Jun'ichi. JAP >ESP

UNO CHIYO (1996). *Historia de una mujer soltera*. Barcelona: Lumen. Femenino Lumen, 29. Trad.: Marc Bassets; Nèstor Busquets. ENG>ESP

VARIS (1965). *Teatro japonés*. Madrid: Aguilar. Teatro contemporáneo. Trad.: Josefina Keiko Ezaki. JAP >ESP

VARIS (1976). *Antología de la Poesía Japonesa Antigua*. Zaragoza: Litho Arte. Biblioteca esencial. Trad.: Carlo Liberio Del Zotti. ENG>ESP

VARIS (1980). *Manioshu: Colección para diez mil generaciones.* Madrid: Hiperión. Poesía Hiperión, 31. Trad.: Antonio Cabezas García. JAP >ESP

VARIS (1983). *Jaikus inmortales*. Madrid: Hiperión. Poesía Hiperión, 64. Trad.: Antonio Cabezas García. JAP >ESP, JAP (bilingüe)

VARIS (1988). *Poesía japonesa contemporània*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana. Els llibres de l'Ossa Menor, 151. Trad.: Felícia Fuster; Sawada Naoyuki. JAP >CAT

VARIS (1989). *Tankas y jaikus de cuatro poetas japoneses*. Las Palmas: Ed. Reg. Canaria. Ultramarino. Trad.: Lázaro Santana. ENG>ESP

VARIS (1992). *Haijin: antología del haiku*. Madrid: Hiperión. Poesía Hiperión, 192. Trad.: Ricardo de la Fuente; Kawamoto Yutaka. JAP >ESP

VARIS (1993). *77 haikus*. A Coruña: Espiral Maior. Espiral Maior poesía, 17. Trad.: Consuelo García Devesa. JAP >ESP

VARIS (1995). *Per tot coixí les herbes: de la lírica japonesa*. Barcelona: Proa. Els Llibres de l'Ossa Menor, 169. Trad.: Miquel Desclot. varis>CAT

VARIS (1997). *Marea baixa: haikús de primavera i d'estiu*. Barcelona: La Magrana. Trad.: Jordi Pagès; J. N. Santaeulàlia. JAP >CAT, JAP (bilingüe)

VARIS (1997). *Nieve, luna, flores: antología del haiku japonés*. Palma de Mallorca: Calima. CE. Poesía, 4. Trad.: José M. Bermejo [ed.]. JAP >ESP

VARIS (1998). *66 haiku*. Barcelona: Plaza & Janés. Colección Poesía, 12. Trad.: Juan A. Cabezas. >ESP

VARIS (1998). *Cuentos japoneses*. Madrid: Popular. Letra grande, 48. Trad.: * Yamada Naoshi apareix en notes al peu com a traductora dels dos últims contes d'aquesta antologia. De la resta de contes no se'n menciona el traductor ni als crèdits, ni a la introducció ni a les notes.. >ESP

VARIS (1998). *Jaikus*. Madrid: Mondadori. Mitos poesía, 23. Trad.: Antonio Cabezas García. JAP >ESP

VARIS (2000). *Poemas japoneses a la muerte: escritos por monjes zen y poetas de haiku en el umbral de la muerte*. Barcelona: DVD. Trad.: Eduardo Moga. ENG>ESP

VARIS (2002). *El Corazón del haiku: la expresión de lo sagrado*. Madrid: Mandala Ediciones. Alquitara / Mandala Ediciones. Trad.: Vicente Haya (Abdelmumin Aya). JAP >ESP, JAP

VARIS (2004). *El Espacio interior del haiku: antología comentada de haikus japonesa*. Barcelona: Shinden. Trad.: Vicente Haya (Abdelmumin Aya). JAP >ESP, JAP

VARIS (2005). *Colección de poemas japoneses antiguos y modernos: el canon del clasicismo*. Madrid: Hiperión. Poesía Hiperión / Hiperión, 505. Trad.: Carlos Rubio. JAP >ESP, JAP

VARIS (2005). *Haiku: la vía de los sentidos*. Valencia: Inst. Alfons el Magnànim. Novatores, 23. Trad.: Vicente Haya (Abdelmumin Aya). JAP >ESP, JAP

VARIS (2005). *Haikus japoneses de vuelo mágico*. Barcelona: Azul. La Otra palabra. Serie asiática. Trad.: Vicente Haya. JAP >ESP, JAP

VARIS (2005). *Hormigas sin sombra: el libro del haiku: antología-paseo por Maurice Coyaud*. Barcelona: DVD. Trad.: Mario Campaña. FRA>ESP

VARIS (2005). *Poesía clásica japonesa: Kokinwakashu*. Madrid: Trotta. Pliegos de oriente. Lejano Oriente, 14. Trad.: Torquil Duthie. JAP >ESP, JAP (bilingüe)

YOSA BUSON (1989). *Selección de jaikus*. Madrid: Hiperión. Poesía Hiperión, 64. Trad.: Justino Rodríguez Esteban; Kimi Nishio; Seiko Ota. JAP >ESP

YOSA BUSON (1994). *El árbol del deseo*. Madrid: Libros de Autor. Trad.: Jesús Martínez. ENG>ESP

YOSHIDA KENKŌ (1986). *Tsurezuregusa. Ocurrencias de un ocioso*. Madrid: Hiperión. Libros Hiperión, 91. Trad.: Justino Rodríguez Esteban. JAP >ESP

YOSHIKAWA EIJI (1993). *El arte de la guerra*. Barcelona: Martínez Roca. Musashi, 2. Trad.: Jordi Fibla. ENG>ESP

YOSHIKAWA EIJI (1993). *El camino de la espada*. Barcelona: Martínez Roca. Musashi, 3. Trad.: Jordi Fibla. ENG>ESP

YOSHIKAWA EIJI (1993). *El camino del samurai*. Barcelona: Martínez Roca. Musashi, 1.

Trad.: Jordi Fibla. ENG>ESP

YOSHIKAWA EIJI (1994). *Cara de mono*. Barcelona: Martínez Roca. Taiko, 1. Trad.: Jordi Fibla. ENG>ESP

YOSHIKAWA EIJI (1994). *El camino de la vida y la muerte*. Barcelona: Martínez Roca. Musashi, 5. Trad.: Jordi Fibla. ENG>ESP

YOSHIKAWA EIJI (1994). *El código bushido*. Barcelona: Martínez Roca. Musashi, 4. Trad.: Jordi Fibla. ENG>ESP

YOSHIKAWA EIJI (1995). *El fin de un sueño*. Barcelona: Martínez Roca. Taiko, 4. Trad.: Jordi Fibla. ENG>ESP

YOSHIKAWA EIJI (1995). *Enemigo de Buda*. Barcelona: Martínez Roca. Taiko, 2. Trad.: Jordi Fibla. ENG>ESP

YOSHIKAWA EIJI (1995). *Este contra Oeste*. Barcelona: Martínez Roca. Taiko, 3. Trad.: Jordi Fibla. ENG>ESP

YOSHIKAWA EIJI (1996). *Duelo de sucesión*. Barcelona: Martínez Roca. Taiko, 5. Trad.: Jordi Fibla. ENG>ESP

YOSHIMOTO BANANA (1991). *Kitchen*. Barcelona: Tusquets. Andanzas, 151. Trad.: Lourdes Porta; Matsuura Jun'ichi. JAP >ESP

YOSHIMOTO BANANA (1994). *N.P.*. Barcelona: Tusquets. Andanzas, 217. Trad.: Lourdes Porta; Matsuura Jun'ichi. JAP >ESP

YOSHIMOTO BANANA (2002). *Amrita*. Barcelona: Tusquets. Andanzas (Tusquets), 481. Trad.: Mercedes Corral. ITA>ESP

YOSHIMURA AKIRA (2002). *Libertad bajo palabra*. Barcelona: Emecé. Trad.: César Aira. JAP >ESP

YUMOTO KAZUMI (1997). *Els amics*. Barcelona: Cruïlla. Gran Angular. Trad.: Josep Sampere i Martí. ENG>CAT

YUMOTO KAZUMI (1997). *Tres amigos en busca de un muerto*. Madrid: SM. Gran angular (SM), 169. Trad.: Begoña Llovet. ALE>ESP

Agricultura

FUKUOKA MASANOBU (1988). *El cultivo natural*. Barcelona: RBA. Integral. Trad.: Alberto García. ENG>ESP

FUKUOKA MASANOBU (1995). *La senda natural del cultivo*. Valencia: Terapión. Terapión, 12. Trad.: Antonio Núñez Cachaza; Manuel Núñez de Murga; Javier Núñez de Murga. ENG>ESP

FUKUOKA MASANOBU (1999). *La revolució d'un bri de palla: una introducció a l'agricultura natural*. Palma de Mallorca: Servei de Publicacions i Intercanvi Científic de la Universitat de les Illes Balears. Trad.: >CAT

Arquitectura

AKIYAMA HIROSHI (2003). *Metodología de proyecto sismorresistente de edificios basada en el balance energético*. Barcelona: Reverté. Trad.: Okazaki Shintaro; Amadeo Benavent Climent [ed.]. JAP >ESP

ITŌ TOYO (2004). *Arquitecturas en el bosque de los medios*. Valencia: Edi. Generales de la Construcción. Trad.: Suzuki Shigeko. JAP >ESP

ITŌ TOYO (2005). *Toyo Ito: conversaciones con estudiantes*. Barcelona: Gustavo Gili. Trad.: Moisés Puente Rodríguez. ENG >ESP

Art - Cinema

KUROSAWA AKIRA (1990). *Autobiografía (o algo parecido)*. Madrid: Fundamentos. Trad.: Raquel Moya Agudo. ENG >ESP

UENO KOUSHI (1998). *Takeshi Kitano: al final de la violencia*. Valladolid: Semana Internacional de Cine de Valladolid. Trad.: Tsujimoto Makiko. JAP >ESP

Art - Origami

KASAHARA KUNIIHIKO; TAKAHAMA TOSHIE (2000). *Papiroflexia "origami" para expertos*. Madrid: Edaf. Trad.: Mario Lamberti. ENG >ESP

Art - Teatre

ZEAMI (1999). *Fushikaden: tratado sobre la práctica del teatro No y cuatro dramas No*. Madrid: Trotta. Pliegos de Oriente. Serie Lejano Oriente. Trad.: Javier Rubiera; Higashitani Hidehito. JAP >ESP

Arts marciais

DAIDŌJI YŪZAN (TAIRA SHIGESUKE) (1998). *El código del samuray: el espíritu del bushido japonés y la vía del guerrero*. Madrid: Edaf. Arca de sabiduría. Trad.: Alfonso Colodrón. ENG >ESP

DAIDŌJI YŪZAN (TAIRA SHIGESUKE) (2005). *El código del samurái: Bushido Shoshinshu*. Barcelona: Kairós. Clásicos. Trad.: Miguel Portillo. ENG >ESP

FUNAKOSHI GICHIN (2002). *Karate-do Nyumon: el texto introductorio del gran maestro*. Barcelona: Hispano Europea. Trad.: Fernando Ruiz Gabás. ENG >ESP

HINO AKIRA (2004). *Kokoro no katachi: la imagen del corazón*. Barcelona: Aixa. Trad.: Miura Katsutoshi. JAP >ESP

KASHIWAZAKI KATSUHIKO (1992). *Tomoe-Nage: técnicas maestras de judo*. Barcelona: Paidotribo. Colección Judo masterclass. Trad.: Núria Casals Girons. ENG>ESP

KASHIWAZAKI KATSUHIKO (1993). *Shimewaza*. Barcelona: Paidotribo. Trad.: Núria Casals Girons. ENG>ESP

KASHIWAZAKI KATSUHIKO; NAKANISHI HIDETOSHI (1993). *Atacar en judo: guía de combinaciones y contrataques*. Barcelona: Paidotribo. Colección Judo masterclass. Trad.: Núria Casals Girons. ENG>ESP

KUDŌ KAZUZŌ (工藤 一三) (1979). *Judo en acción: Técnicas de combate cuerpo a cuerpo en el suelo*. Bilbao: Fher. Trad.: Diorki. ITA>ESP

KUDŌ KAZUZŌ (工藤 一三) (1979). *Judo en acción: Técnicas de combate cuerpo a cuerpo en el suelo*. Bilbao: Fher. Trad.: Diorki. ITA>ESP

MIYAMOTO MUSASHI (1984). *Escritos sobre los cinco anillos: estrategia del samurái*. Madrid: Luis Cárcamo. Trad.: Francisco F. (Dokushō) Villalba. FRA>ESP

MIYAMOTO MUSASHI (1987). *El libro de los cinco anillos: guía del samurai*. Madrid: Miraguano. Trad.: José J. Fuente del Pilar; Matsushi Kaminari; Ramón Martínez Castellone. JAP >ESP

MIYAMOTO MUSASHI (2001). *Tratado de las cinco ruedas*. Palma de Mallorca: Olañeta. Los pequeños libros de la sabiduría, 63. Trad.: Francesc Gutiérrez Planas. FRA>ESP

MIYAMOTO MUSASHI (2004). *El libro de los cinco anillos*. Madrid: Librería Argentina. Trad.: Basilio N. Tucci Romero. ENG>ESP

MIYAMOTO MUSASHI (2005). *El libro de los 5 anillos*. Barcelona: Obelisco. Trad.: José M. Pomares Olivares. ENG>ESP

NAKAYAMA MASATOSHI (1975). *Katas de karate: Heian 2. Heian 3*. Bilbao: Fher. Trad.: Sabino Zabala Cahue. ENG>ESP

NAKAYAMA MASATOSHI (1975). *Katas de karate: Heian 4*. Bilbao: Fher. Trad.: Sabino Zabala Cahue. ENG>ESP

NAKAYAMA MASATOSHI (1975). *Katas de karate: Heian 5*. Bilbao: Fher. Trad.: Sabino Zabala Cahue. ENG>ESP

NAKAYAMA MASATOSHI (1976). *La dinámica del Karate 1*. Bilbao: Fher. Trad.: Aoki Osamu. ENG>ESP

NAKAYAMA MASATOSHI (1977). *La dinámica del karate 2*. Bilbao: Fher. Trad.: Aoki Osamu. ENG>ESP

NAKAYAMA MASATOSHI (1979). *Compendio*. Bilbao: Fher. Karate superior, 1. Trad.: Aoki Osamu. JAP >ESP

NAKAYAMA MASATOSHI (1979). *Fundamentos*. Bilbao: Fher. Karate superior, 2. Trad.: Aoki Osamu. ENG>ESP

NAKAYAMA MASATOSHI (1979). *Kumite 1*. Bilbao: Fher. Karate superior, 3. Trad.: Aoki Osamu. JAP >ESP

NAKAYAMA MASATOSHI (1980). *Katas Bassai y Kanku*. Bilbao: Fher. Karate superior, 6. Trad.: Aoki Osamu. ENG>ESP

NAKAYAMA MASATOSHI (1980). *Katas de Heian y Tekki*. Bilbao: Fher. Karate superior, 5. Trad.: Aoki Osamu. ENG>ESP

NAKAYAMA MASATOSHI (1980). *Kumite 2*. Bilbao: Fher. Karate superior, 4. Trad.: Aoki Osamu. ENG>ESP

NAKAYAMA MASATOSHI (1983). *Gankaku, Jion*. Bilbao: Fher. Karate superior, 8. Trad.: Aoki Osamu. JAP >ESP

NAKAYAMA MASATOSHI (1983). *Jitte, Hangetsu, Empi*. Bilbao: Fher. Karate superior, 7. Trad.: Aoki Osamu. JAP >ESP

TAKUAN SŌHŌ (2005). *El espíritu indomable del samurai*. Madrid: Librería Argentina. Trad.: Basilio N. Tucci Romero. ENG>ESP

TŌHEI KŌICHI (1995). *El libro del Ki: armonizando la mente y el cuerpo en la vida diaria*. Madrid: Edaf. Edaf/nueva era. Trad.: Alfonso Colodrón. ENG>ESP

UESHIBA KISSHOMARU (1988). *El espíritu del Aikido*. Madrid: Eyras. Trad.: Lucía Pan de Soraluze; José R. Blanco. ENG>ESP

UESHIBA KISSHOMARU (1990). *Aikido: la práctica*. Madrid: Eyras. Trad.: José R. Blanco. ENG>ESP

YAMAMOTO TSUNETOMO (JŌCHŌ) (1989). *Hagakure: el libro secreto del samurai*. Barcelona: Obelisco. Obelisco-artes marciales. Trad.: Francis García. FRA>ESP

YAMAMOTO TSUNETOMO (JŌCHŌ) (2000). *Hagakure: el libro secreto de los samuráis*. Madrid: Edaf. Arca de sabiduría. Trad.: Mario Lamberti. FRA>ESP

YAMAMOTO TSUNETOMO (JŌCHŌ) (2003). *Hagakure: el código secreto del samurái*. Madrid: Librería Argentina. Trad.: Basilio N. Tucci Romero. ENG>ESP

YAMAMOTO TSUNETOMO (JŌCHŌ) (2005). *Hagakure: el libro del samurái*. Palma de Mallorca: Olañeta. Los pequeños libros de la sabiduría, 106. Trad.: Jerónimo Sahagún. ENG>ESP

Ciències naturals

UEDA SEIYA (UYEDA SEIYA) (1980). *La nueva concepción de la Tierra: continentes y océanos en movimiento*. Barcelona: Blume. Blume ecología. Trad.: Montserrat Domingo

de Miró. ENG>ESP

Dret

Varis (2000). *Código civil japonés*. Madrid: Marcial Pons. Trad.: Rafael Domingo Oslé; Hayashi Nobuo. JAP >ESP

Economía i empresa

AKAO YŌJI (1993). *Despliegue de funciones de calidad: integración de las necesidades de los clientes en el diseño del producto*. Madrid: TGP Hoshin. Trad.: Antonio Cuesta Álvarez. ENG>ESP

AKAO YŌJI (1994). *Hoshin Kanri: dirección y planificación de empresas y despliegue de políticas*. Madrid: TGP Hoshin. Trad.: Antonio Cuesta Álvarez. ENG>ESP

ARAI KEISUKE; SEKINE KEN'ICHI (2000). *Mejora de la productividad en diseño e ingeniería*. Madrid: TGP Hoshin. Trad.: Antonio Cuesta Álvarez. ENG>ESP

ASAKA TETSUICHI [ED.]; OZEKI KAZUO [ED.] (1997). *Manual de herramientas de calidad: el enfoque japonés*. Madrid: TGP Hoshin. Trad.: Antonio Cuesta Álvarez. ENG>ESP

GOTŌ FUMIO (1996). *TPM para departamentos de ingeniería*. Madrid: TGP Hoshin. Trad.: Antonio Cuesta Álvarez. ENG>ESP

GOTŌ FUMIO; TAJIRI MASAJI (2004). *Programa para el desarrollo del mantenimiento autónomo*. Madrid: TGP Hoshin. Trad.: Antonio Cuesta Álvarez. ENG>ESP

HIRANO HIROYUKI (1992). *Manual de implantación del JIT*. Madrid: TGP Hoshin. Trad.: Antonio Cuesta Álvarez. ENG>ESP

HIRANO HIROYUKI (1998). *5 pilares de la fábrica visual*. Madrid: TGP Hoshin. Trad.: Antonio Cuesta Álvarez. ENG>ESP

INSTITUTO JAPONÉS DE MANTENIMIENTO DE PLANTAS [ED.] (1999). *Mantenimiento autónomo por operarios*. Madrid: TGP Hoshin. Trad.: Antonio Cuesta Álvarez. ENG>ESP

JAPAN MANAGEMENT ASSOCIATION [ED.] (1998). *Kanban y "Just in time" en Toyota*. Madrid: TGP Hoshin. Trad.: Antonio Cuesta Álvarez. ENG>ESP

KAMATA SATOSHI (1993). *Toyota i Nissan: l'altra cara de la productivitat japonesa: el punt de vista dels treballadors*. Barcelona: Columna. Trad.: Watanabe K.. JAP >CAT

KARATSU HAJIME (1992). *CTC: la sabiduría japonesa*. Barcelona: Gestión 2000. Trad.: SAX Traductors. ENG>ESP

KOBAYASHI IWAO (1993). *20 claves para mejorar la fábrica*. Madrid: TGP Hoshin. Trad.: Antonio Cuesta Álvarez. ENG>ESP

KOBAYASHI KŌJI (1993). *El auge de NEC: (Nippon Electric Company): cómo se gestiona*

la mayor corporación mundial de O + C. Barcelona: Planeta-De Agostini. Trad.: Rafael Aparicio Martín. ENG>ESP

MONDEN YASUHIRO (1997). *Sistemas de reducción de costes:: costes meta y costes kaizen*. Madrid: TGP Hoshin. Trad.: Antonio Cuesta Álvarez. ENG>ESP

NAKAJIMA SEIICHI (1992). *Programa de desarrollo del TPM*. Madrid: TGP Hoshin. Trad.: Antonio Cuesta Álvarez. ENG>ESP

NAKAMURA SHIGEHIRO (1997). *La nueva estandarización: fundamento de la mejora continua en la industria*. Madrid: TGP Hoshin. Trad.: Antonio Cuesta Álvarez. ENG>ESP

NIHON HR KYOKAI [ED.] (1991). *El Libro de las ideas para producir mejor: buscando la excelencia mediante la integración total del personal (ITP)*. Barcelona: Gestión 2000. Trad.: SAX Traductores. ENG>ESP

SEKINE KEN'ICHI (1993). *Diseño de células de fabricación*. Madrid: TGP Hoshin. Trad.: Antonio Cuesta Álvarez. ENG>ESP

SHINGŌ SHIGEO (1993). *Una evolución en la producción: el sistema SMED*. Madrid: TGP Hoshin. Trad.: Antonio Cuesta Álvarez. ENG>ESP

SHIROSE KUNIO (2000). *TPM para mandos intermedios de fábrica*. Madrid: TGP Hoshin. Trad.: Antonio Cuesta Álvarez. ENG>ESP

SUZUKI TOKUTARŌ (1998). *Nuevas directrices para el TPM*. Madrid: TGP Hoshin. Trad.: Antonio Cuesta Álvarez. ENG>ESP

TSUCHIYA SEIJI (1995). *Mantenimiento de calidad: cero defectos a través de la gestión del equipo*. Madrid: TGP Hoshin. Trad.: Antonio Cuesta Álvarez. ENG>ESP

Filosofia i pensament

MISHIMA YUKIO (2001). *Lecciones espirituales para los jóvenes samuráis y otros ensayos..* Madrid: La Esfera de los Libros. Biblioteca La Esfera. Trad.: Martín Raskin Gutman. ITA>ESP

MORINAGA SŌKŌ (2005). *De aprendiz a maestro: una lección sobre las dimensiones de mi propia estupidez*. Madrid: Kailas. Trad.: Mariano Peyrou. ENG>ESP

NISHIDA KITARŌ (1995). *Indagación del bien*. Barcelona: Gedisa. Hombre y sociedad. Cla-de-ma. Trad.: Alberto L. Bixio. ENG>ESP

UEDA SHIZUTERU (2004). *Zen y filosofía*. Barcelona: Herder. Trad.: Raquel Bouso García; Illana Giner Comín. ALE, ENG>ESP

Informàtica

KITAGAWA KAZUE (1973). *Mentalidad computadora: cómo pensar y actuar en la era de la informática*. Madrid: APD. Trad.: Muto Yukio. JAP >ESP

KITSUREGAWA MASARU; MOTŌKA TŌRU (1986). *El ordenador de la quinta generaci3n*. Barcelona: Ariel. Ariel, 57. Trad.: Juan A. Guti3rrez Larraya. ENG>ESP

SHIRAI YOSHIAKI; TSUJII JUN'ICHI (1987). *Inteligencia artificial: conceptos, t3cnicas y aplicaciones*. Barcelona: Ariel. Ariel, 58. Trad.: Rafael Sala. ENG>ESP

Medicina

ASANAMI SŌICHIRO; KASAZAKI YASUNORI (1992). *Extracci3n del tercer molar*. Barcelona: Doyma. Trad.: Natalia Azanza Santa Victoria. ENG>ESP

KINOSHITA SHIRO [ET AL.] (1990). *Atlas a color de periodoncia*. Barcelona: Espaxs. Trad.: Montserrat Boquera Castellv3 [ed.]. ENG>ESP

MANABE HISAO [ET AL.] (1997). *Atlas de cardiopat3a isqu3mica: aspectos cl3nicos y anatomopatol3gicos*. Madrid: Churchill Livingstone. Trad.: Dr. Navascu3s, S.L.. ENG>ESP

NARA ISAO (2003). *Fisioterapia en accidentes cerebrovasculares*. Madrid: Ibersaf. Trad.: Mar3a I. Sanz Herrero [et al.]. JAP>ESP

Religi3

An3nim (2003). *El despertar de la fe: gu3a para ejercitarse en el budismo mahayana*. Salamanca: S3gueme. El peso de los d3as, 38. Trad.: Juan Masi3 Clavel. JAP>ESP

KADOWAKI JOHANNES KAKICHI (1981). *El Zen y la Biblia: lectura corporal del Koan y la Biblia: vivencia zen de un cristiano*. Madrid: San Pablo. Betania, 34. Trad.: Agust3n Jacinto Zavala. JAP>ESP

KIRIMURA YASUJI (1990). *Fundamentos de budismo*. Madrid: Nichiren Shoshu Soka Gakkai de Espa3a. Trad.: JAP>ESP

NISHITANI KEIJI (1999). *La religi3n y la nada*. Madrid: Siruela. El 3rbol del para3so, 18. Trad.: Raquel Bouso Garc3a. ENG>ESP

NIWANO NIKKYŌ (1983). *El budismo para el hombre de hoy: una intepretaci3n actual del Sutra de la Flor de Loto*. Barcelona: Edeb3. Colecci3n Cultura religiosa, 16. Trad.: Ricardo Garc3a Sadurn3. ENG>ESP

ŌBAYASHI TARYŌ (1985). *Ise e Izumo: los santuarios del sinto3smo*. Madrid: Orbis. El Universo del esp3ritu, 4. Trad.: Lourdes Ortiz; Daniel Sarasola. ENG (Index Translationum) / ITA (ISBN)>ESP

ŌKAWA RYŪHŌ (2005). *El punto de partida de la felicidad: gu3a pr3ctica e intuitiva para descubrir el amor, la sabidur3a y la fe*. Barcelona: MTM. Trad.: Loto Perrella. ENG>ESP

OKUMURA AUGUSTINE ICHIRŌ (1987). *El placer de orar: inori*. Burgos: Monte Carmelo. Amigos de orar, 3. Trad.: Manuel Ord3ñez Villarroel. ITA>ESP

Religió - Budisme zen

ANÒNIM (1987). *El Sutra de la gran compasi3n: Kannon Gyo*. Madrid: Miraguano. Textos de la tradici3n Zen. Trad.: Francisco F. (Dokush3) Villalba. FRA>ESP, JAP

ANÒNIM (1995). *Antología zen: cien historias de iluminaci3n*. Madrid: Edaf. Arca de sabiduría, 17. Trad.: Alfonso Colodr3n. ENG>ESP

AOYAMA SHUND3 (1999). *Semillas zen: reflexiones de una monja zen*. Madrid: Miraguano. Libros de los malos tiempos, 68. Trad.: Pedro (Aigo Seigo) Castro S3nchez. ENG>ESP

DESHIMARU TAISEN (1979). *La Pr3ctica del zen y cuatro textos can3nicos zen*. Barcelona: Kair3s. Trad.: Nieves Samblancat; Pere Rovira. FRA>ESP

DESHIMARU TAISEN (1982). *Autobiografía de un monje Zen*. Madrid: Luis C3rcamo. Trad.: Francisco F. (Dokush3) Villalba. FRA>ESP

DESHIMARU TAISEN (1985). *La voz del valle: enseñanzas zen*. Barcelona: Paid3s. Trad.: David Rosenbaum. ENG>ESP

DESHIMARU TAISEN (1985). *Preguntas a un maestro Zen*. Barcelona: Kair3s. Trad.: Francisco F. (Dokush3) Villalba. FRA>ESP

DESHIMARU TAISEN (1986). *Sutra y poemas Zen*. Madrid: Las Mil y Una Ediciones. Verde. Trad.: Francisco F. (Dokush3) Villalba. FRA>ESP

D3GEN EIHEI (1990). *Gakudoyojin-shu*. M3laga: Sirio. Trad.: Agustín Utrera. FRA>ESP

D3GEN EIHEI (2002). *Cuerpo y espíritu: la transmisi3n de las enseñanzas del Buda*. Barcelona: Paid3s Ibérica. Paid3s orientalia, 80. Trad.: Javier Palacio Tauste. FRA>ESP

D3GEN EIHEI; MENZAN ZUIHO (1990). *La clara luz del ser: puntos esenciales en la pr3ctica de la Vía*. Madrid: Miraguano. Textos de la tradici3n Zen. Trad.: Francisco F. (Dokush3) Villalba. JAP >ESP

IZUTSU TOSHIHIKO (1980). *El K3an Zen: ensayos sobre el budismo zen*. Madrid: Eyras. Orientalismo. Trad.: Juan García Atienza. FRA>ESP

KEIZAN J3KIN (1988). *Recomendaciones para la pr3ctica del Zazen*. Novelda, Alicante: Dharma. Trad.: Francisco F. (Dokush3) Villalba. FRA>ESP

MUS3 SOSEKI (2000). *Di3logos en el sueño; Muchū mond3*. Madrid: Miraguano. Textos de la tradici3n Zen. Trad.: Pedro (Aigo Seigo) Castro S3nchez. ENG>ESP

YAMADA K3UN (1986). *Barrera sin puerta*. Madrid: Zendo Betania. Trad.: Ana M. Schluter Rod3s. ENG>ESP